

Vapaaehtoisena varhaiskasvattajana

Päiväkerho-ohjaajien näkemyksiä sosioemotionaalisten ja kognitiivisten
tavoitteiden toteutumisesta

Annukka Pahkala

Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö
Lapsi- ja nuorisotyö
Sosionomi (AMK)

KEMI 2013

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU, SOSIAALIALA

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma, lapset ja nuoret
Opinnäytetyön tekijä: Annukka Pahkala
Opinnäytetyön nimi: Vapaaehtoisena varhaiskasvattajana – Päiväkerho-ohjaajien näkemyksiä sosioemotionaalisten ja kognitiivisten tavoitteiden toteutumisesta
Sivuja (joista liitesivuja): 59 (4)
Päiväys: 28.11.2013
Opinnäytetyön ohjaaja(t): Susanna Helavirta ja Sari Leppälä
<p>Opinnäytetyön kuvaus: Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää vapaaehtoisten päiväkerho-ohjaajien kokemuksia lapsen yksilöllisen kasvun ja kehityksen tukemisen mahdollistumisesta Suomen rauhanyhdistysten keskusyhdistyksen päiväkerhoissa. Tutkimuskysymykseni on: millaisia näkemyksiä vapaaehtoistoimijoilla on päiväkerhotoiminnasta 4-6-vuotiaiden lasten sosioemotionaalisen ja kognitiivisen kehityksen tukijana?</p> <p>Teoreettinen ja käsitteellinen viitekehys: Opinnäytetyöni teoreettisen viitekehysten muodostavat: avoin varhaiskasvatus, vapaaehtoistyö, 4-6-vuotiaan lapsen sosiaalinen, emotionaalinen ja kognitiivinen kehitys sekä leikki. Näiden lisäksi tutkimustehtäväni kannalta keskeinen käsite on rauhanyhdistysten päiväkerhotoiminta.</p> <p>Metodologinen esittely: Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Aineisto on kerätty viitenä teemahaastatteluna ja analysoitu sisällönanalyysin avulla.</p> <p>Keskeiset tulokset ja johtopäätökset: Haastatteluaineiston perusteella päiväkerhossa tapahtuva lapsen sosioemotionaalinen ja kognitiivinen kasvu toteutuu ensisijaisesti ryhmätoiminnassa. Päiväkerho-ohjaajat kokevat lapsuuden ainutlaatuisena ja arvokkaana elämänvaiheena ja haluavat vaalia varhaiskasvatuksen tärkeintä tehtävää, pienten lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämistä. Päiväkerhotyö näyttäytyy avoimia varhaiskasvatuspalveluja täydentävänä toimintamuotona.</p>
Asiasanat: avoin varhaiskasvatus, vapaaehtoistyö, sosiaalinen kehitys, emotionaalinen kehitys, kognitiivinen kehitys, leikki

ABSTRACT

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, SOCIAL SERVICES

Degree programme: Degree Programme in Social Services
Author: Annukka Pakkala
Thesis title: As a Voluntary Early Childhood Educator – Views of day group supervisors about reaching socio-emotional and cognitive aims
Pages (of which appendixes): 59 (4)
Date: 28 November 2013
Thesis instructor(s): Susanna Helavirta and Sari Leppälä
<p>Description of the thesis: The purpose of my thesis is to find out volunteer playgroup supervisors' experiences about the possibilities of supporting the children's individual growth and developing in the playgroup of The Central Organization of Finland's Associations of Peace. The main research question of this thesis is: what kind of opinions do voluntary supervisors have about playgroups supporting socio-emotional and cognitive developing of children aged from four to six years?</p> <p>Theoretical and conceptual framework: The theoretical frame of reference of this thesis consists of open early childhood education, voluntary work, social, emotional and cognitive development of children aged from four to six and play. In addition to these in central concept in my study is a playgroup activity of Association of Peace.</p> <p>Research methodology: My thesis is qualitative research. All material has been collected with theme interviews and analyzed with content analysis.</p> <p>Central results and conclusions: According to the interview data socio-emotional and cognitive development of children realizes primarily in group activities of playgroups. Playgroup supervisors believe that childhood is a unique and precious stage of life. They also believe that the most important task of early childhood education is to encourage balanced growth, development and learning of little children. Playgroup activities are regarded as supporting activities of early childhood education.</p>
Keywords: open early childhood education, voluntary work, social development, emotional development, cognitive development, play

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO	5
2 AVOIN VARHAISKASVATUS.....	7
2.1 Avoimen varhaiskasvatuksen määritelmä.....	7
2.2 Seurakunnan päiväkerhotyö avoimen varhaiskasvatuksen muotona	9
3 RAUHANYHDISTYSTEN PÄIVÄKERHOTOIMINTA	11
3.1 Taustaa	11
3.2 SRK: n päiväkerhon tavoitteet	12
4 KATSAUS VAPAAEHTOISTYÖHÖN	13
5 PÄIVÄKERHOIKÄISTEN LASTEN KEHITYKSESTÄ.....	16
5.1 Sosioemotionaalinen kehitys.....	16
5.2 Kognitiivinen kehitys	17
5.3 Keskeiset huomiot päiväkerhoikäisten lasten kehitysvaiheista.....	18
5.4 Leikkivä lapsi	21
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	23
6.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävät	23
6.2 Tutkimus- ja analyysimenetelmät	23
6.3 Tutkimusjoukko ja prosessin kuvaus	26
6.4 Eettisyys ja luotettavuus.....	28
7 OHJAAJIEN KOKEMUKSIA PÄIVÄKERHOTYÖSTÄ.....	31
7.1 Tutkimustulosten tarkastelua	31
7.2 Yksilön kohtaaminen	32
7.3 Ryhmän hallinta	35
7.4 Ohjaajien valmiudet	38
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	42
LÄHTEET	51
LIITTEET	56

1 JOHDANTO

”Oletko koskaan surrut? Tai alahuulta purrut? Oletko nyyhkinyt ja räkää hihaan pyyhkinyt? Oletko nieleskellyt? Onko äänesi tärisnyt? Oletko vahingossa jollekin ärisnyt? Onko kaikki ollut joskus surkeaa ja pimeää? Oletko uskonut ettei sinulla ole yhtään ystävää? Jos vastasit yhteenkin kysymykseen: kyllä! Haluan sinua lohduttaa pienellä hyräilyllä.”

Tässä kirjailija Eppu Nuotion runossa (2003, 9) kuvastuu hyvin opinnäytetyöni syvin olemus. Olen ollut jo pidemmän aikaa kiinnostunut vapaaehtoisten päiväkerho-ohjaajien ohjauskokemuksista, sillä lapsuuden kasvu- ja kehitysvaiheiden ymmärtäminen ja tukeminen haastaa jokaisen aikuisen. Sinkkonen (2002, 12) kuvailee lasta monimutkaiseksi olennoiksi, jonka ymmärtämiseksi tarvitaan monenlaisia teorioita. Hän kuitenkin korostaa, että lapsen perustarpeet ovat säilyneet muuttumattomina läpi vuosisatojen. Lapset tarvitsevat lohdutusta, turvaa, läheisyyttä ja ennakoitavia olosuhteita. Heidän tiedetään stressaantuvan liiallisista ihmisistä ja ärsykkeistä. (Sinkkonen 2002, 8.)

Opinnäytetyöni idea alkoi muotoutua erään vapaaehtoisen päiväkerho-ohjaajan kanssa käydyn keskustelun seurauksena. Keskustelimme kerhotoiminnan ja siellä käytettävien materiaalien merkityksistä lapselle. Keskustelumme profiloitui Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry:n (SRK) jäsenyhdistyksissä (rauhanyhdistys) kerran viikossa järjestettävään 4-6-vuotiaille lapsille suunnattuun päiväkerhotoimintaan. Käyty keskustelu herätti minussa niin paljon ajatuksia, että halusin selvittää opinnäytetyössäni vapaaehtoisten päiväkerhotoiminnanohjaajien (päiväkerho-ohjaaja) kokemuksia lapsen yksilöllisen kasvun ja kehityksen tukemisen mahdollistumisesta SRK:n päiväkerhossa. Käytän sulkein merkittäviä käsitteitä myöhemmin opinnäytetyössäni.

Vaikka syvennyn opinnäytetyössäni uskonnollisen herätysliikkeen päiväkerhotoiminnan tarkasteluun, koen opinnäytetyöni sisällön myös yhteiskunnallisesti ajankohtaiseksi. Avoimen varhaiskasvatuksen sekä vapaaehtoistoiminnan tarve ja suosio lisääntyvät kautta maan ja kotikaupungissani Oulussa. Näkemykseni mukaan opinnäytetyöni tuloksia voidaan tarkastella ja hyödyntää vapaaehtoistoiminnan kentällä laajemminkin.

Opinnäytetyöni tärkein tavoite on antaa ääni vapaaehtoistoimijoiden kokemuksille, sillä arvostan heidän työpanostansa sekä kaikenlaista vapaaehtoistyötä. Mielenkiintoni kohdistuu siihen, miten tavoitteet ja todellisuus kohtaavat ja miten avoin varhaiskasvatus toteutuu SRK: n päiväkerhotyössä. Näkemykseni mukaan päiväkerhotyö voi parhaimmillaan palvella sekä sen antajaa että vastaanottajaa. Opinnäytetyöni on hankkeistettu ja tutkimustuloksia tullaan hyödyntämään SRK: n ja sen jäsenyhdistysten päiväkerhotyön tarkastelussa ja kehittämisessä.

Vaikka kohderyhmäni on uskonnollinen herätysliike ja SRK: n tärkeimmät päiväkerhotyön tavoitteet liittyvät kristilliseen kasvatukseen, jätän uskonnollisen näkökulman työnsäni taka-alalle. Perustelen valintaani sillä, että evankelis-luterilaista uskontokasvatusta on käsitelty useissa opinnäytetöissä ja tutkimuksissa. Tuorein ja ainoa SRK: n päiväkerhotyötä käsittelevä tutkimus on Klaus Kalliorannan (2013) tekemä pro gradu-tutkielma, missä tutkija selvittää lasten vanhempien kokemuksia rauhanyhdistysten päiväkerhotoiminnasta. Tutkimuksesta käy ilmi, että vanhemmat pitävät päiväkerhoa myös tapakasvatusta ja sosiaalisia taitoja tukevana toimintamuotona. Päiväkerhon nähdään edesauttavan lapsen ystävyysuhteiden muodostumisesta. Päiväkerhotoiminnan merkitys korostuu erityisesti niissä perheissä, joissa lapsi on kotihoidossa. (Kallioranta 2013, 97.)

Tutkimuskysymykseni on muotoutunut SRK: n laatimien päiväkerhotyön tavoitteiden pohjalta ja kuuluu seuraavasti: millaisia näkemyksiä vapaaehtoistoimijoilla on päiväkerhotoiminnasta 4-6-vuotiaiden lasten sosioemotionaalisen ja kognitiivisen kehityksen tukijana? Aineisto koostuu viiden päiväkerho-ohjaajan yksilöhaastattelusta, joita tarkastelen induktiivisen eli aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Jäsennän opinnäytetyöni niin, että seuraavat neljä lukua muodostavat työni teoreettisen ja käsitteellisen viitekehyksen. Tämän jälkeen esittelen työni metodologiset valinnat. Luku kuusi muodostuu haastatteluaineiston analyysistä, johon syvennyn myös luvussa seitsemän. Kyseinen johtopäätösluku sisältää vastauksen tutkimuskysymykseeni. Opinnäytetyöni päättyy pohdintaosioon, jossa reflektoin kokemuksiani. Opinnäytetyöprosessi merkitsee minulle henkilökohtaisesti sekä oppimani osoittamista, että ammatillisen pääoman vahvistumista.

2 AVOIN VARHAISKASVATUS

2.1 Avoimen varhaiskasvatuksen määritelmä

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 11) varhaiskasvatuksen tärkeimmäksi tavoitteeksi on kirjattu pienten lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Varhaiskasvatus määritellään hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudeksi, jonka tulisi rakentua vuorovaikutussuhteissa suhteessa lapseen ja hänen vanhempiinsa. Laadukas varhaiskasvatus vaatii varhaiskasvatuspalveluissa työskenteleviltä kasvattajilta monipuolista tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta, sekä välineitä toteuttaa varhaiskasvatuksen perustehtävää. Varhaiskasvatuspalveluja tuottavat kuntien lisäksi yksityiset palveluntuottajat, järjestöt ja seurakunnat. Tavallisimpia palvelumuotoja ovat päiväkotit, perhepäivähoito sekä moninainen avoin toiminta, eli avoin varhaiskasvatus. Seurakunnan asema avoimen varhaiskasvatuksen järjestäjänä on valtakunnallisesti vahva (Alila & Portell 2008, 12).

Alilan ja Portellin (2008, 12) avointen varhaiskasvatuspalveluiden nykytilaa käsittelevästä selvityksestä käy ilmi, että avointa varhaiskasvatusta on 1970-luvulta alkaen nimetty leikkitoiminnaksi. Samainen määritelmä löytyy päivähoitolaistamme edelleen (Päivähoitolaki 36/1973 1:1 §). Avoimen varhaiskasvatuksen käsite on alkanut yleistymään 2000-luvulta alkaen, mutta sen määrittely on edelleen haasteellista. Haasteellista siitä tekevät toimintamuotojen ja niiden määrittelmien alueelliset ja kunnalliset eroavaisuudet sekä tarvevaihtelut. Näiden seikkojen lisäksi kokonaisuuden hallintaa hankaloittavat avointen varhaiskasvatuspalvelujen määrä ja moninaisuus. Käsitteiden määrittely ja niiden käyttö valtakunnallisesti, paikallisesti tai eri järjestäjien välillä ei ole yhtenäistä. (Alila & Portell 2008, 12.)

Sosiaaliportti (2012, hakupäivä 16.7.2013) määrittelee avoimen varhaiskasvatuksen muun päivähoidon ohella lapsiperheille tarjottavaksi palveluksi, jonka yleisenä tavoitteena on tarjota kotihoidossa oleville tai osa-aikahoitoa tarvitseville lapsille ja heidän vanhemmilleen sosiaalisia kontakteja, monipuolista toimintaa sekä kasvatuksellista tukea. Lapselle tämä merkitsee mahdollisuutta oppia leikin lomassa, saada uusia ystäviä ja harjoitella sosio-emotionaalisia taitoja. Avoimen varhaiskasvatuksen toimintamuotoja

ovat esimerkiksi avoimet päiväkodit, kerho- ja leikkitoiminta sekä lapsille ja vanhemmille yhdessä suunnatut perhekerhot ja -kahvilat.

Avointen varhaiskasvatuspalveluiden on todettu lisäävän lasten ja perheiden hyvinvointia ja ennaltaehkäisevän ongelmia. Vanhemmille avoimet varhaiskasvatuspalvelut mahdollistavat lyhytaikaista hoitoapua tai tilaisuuden osallistua virkistävään toimintaan yhdessä lapsensa ja muiden lapsiperheiden kanssa. Vertaissuhteilla on usein vanhemmuutta vahvistava vaikutus. Avointen varhaiskasvatuspalveluiden kautta perhe voi myös saada apua ja ohjausta mahdollisten ongelmatilanteiden helpottumiseksi. (Sosiaaliportti 2012, hakupäivä 16.7.2013.)

Tutkimuksen mukaan vanhemmat kokevat avoimen varhaiskasvatuksen tärkeimmiksi tehtäviksi lasten varhaiskasvatuksen ja sosiaalisen kehityksen tukemisen (Alila & Portell 2008, 41). Alila ja Portell (2008, 14) esittävät selvityksessään esimerkkejä eri tahojen laatimista avoimen varhaiskasvatuksen määritelmistä. Määritelmiä yhdistävänä tekijänä näyttäytyy lasten omaehtoisen leikin kunnioittaminen. Syvennyn leikin ja sen merkityksen tarkasteluun myöhemmin opinnäytetyössäni, sillä koen sen ymmärtämisen monesta syystä tärkeäksi.

Kotikaupunkini Oulu teki elokuussa 2013 päätöksen avointen varhaiskasvatuspalvelujen asiakasmaksujen poistamisesta. Muutoksella pyritään perheiden tasapuoliseen kohteluun sekä taloudellisiin säästöihin. Käytännön tasolla tämä tarkoittaa sitä, että jokainen oman vanhemman kotihoidossa oleva lapsi on oikeutettu yhteen maksuttomaan 2-3 kertaa viikossa kokoontuvaan kerhoon tai leikkikouluun. Uuden Oulun alueella on liki 100 valittavaa vaihtoehtoa. (Oulun kaupunki 2013, hakupäivä 29.8.2013.) Säästöt syntyvät siitä, kun kokopäivähoitoa tarvitsematon lapsi siirtyy päiväkodista avoimen varhaiskasvatuksen pariin. Jokaisen siirtyvän lapsen on laskettu tuovan talousahdingossa olevalle kaupungille 6000 euron vuosisäästöt. (Lamberg, Arto, syyskuu 2013, luento.) Taloudellisen säästön lisäksi on mielestäni tärkeää puhua myös lapsen edusta. Keltinkangas - Järvistä lainaten: *”Jokainen kuukausi, jolla ihan pienen lapsen kotona oloa voi venyttää, on lapselle hyväksi, ja jokainen tunti, jonka isomman lapsen hoitopäivästä saa pois, on lapsen etu.”*

2.2 Seurakunnan päiväkerhotyö avoimen varhaiskasvatuksen muotona

Tarkastelen opinnäytetyössäni päiväkerhotyötä yhtenä avoimen varhaiskasvatuksen toimintamuotona. Vaikka syvennyn työssäni rauhanyhdistysten toteuttamaan päiväkerhotyöhön, näen tarpeelliseksi käsitellä myös seurakunnan päiväkerhotyötä.

Seurakunnat ovat kautta aikojen olleet suurimpia päiväkerhojen tarjoajia. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon päiväkerhotyön juuret ylettyvät 1940-luvulle saakka. (Alila & Portell 2008, 16.) Päiväkerhotoiminta alkoi kotien toivomuksesta saada ulkopuolista kasvatustukea. Aluksi kerhoja järjestettiin suurimmissa kaupungeissa kahdesti viikossa kolme tuntia kerrallaan ja toiminta oli suunnattu 3-7-vuotiaille lapsille. (Alopaeus-Karhunen & Wennermark 2004, 17.)

Seurakunnan päiväkerhotoiminta vakiintui vuonna 1971 4-7-vuotiaille lapsille tarkoitettuna toiminnaksi. Tämän lisäksi toimintaa laajennettiin myös perhe- ja äiti-lapsikerhoihin. Vuonna 1970 järjestetyssä piispainkokouksessa määrättiin, että kerhotoiminnan suunnittelusta ja ohjaamisesta vastaavilla henkilöillä on oltava tehtävään soveltuva koulutus. Lastenohjaajilta alettiin vaatia kolmen kuukauden peruskoulupohjaista kurssia ja toiminnanohjaajien tuli olla ammatiltaan lastentarhanopettajia, nuorisohjaajia tai sosiaalikasvattajia. Seurakunnan kerhojen tärkeimpinä tehtävinä nähtiin lasten yksilöllisen kehityksen tukeminen, sosiaalisten taitojen harjaannuttaminen sekä kristillinen kasvatustuki. (Alila & Portell 2008,16.) Ohjaajien koulutusvaatimukset ovat muuttuneet ajan saatossa. Nykyään lastenohjaajiksi haluavilta vaaditaan 120 opintopisteen laajuinen ammattitutkinto. (Sakasti.evl.fi 2013, hakupäivä 14.9.2013.)

Seurakunnan päiväkerhotyön tavoitteena on tukea kodeissa tapahtuvaa kristillistä kasvatusta sekä toteuttaa hoidollista, kasvatuksellista ja diakonista tehtävää (Alila & Portell 2008, 14). Kirkon varhaiskasvatustoimintaa ohjaavia arvoja, strategioita ja asiakirjoja ovat Raamatun kaste- ja lähetyskäsky sekä lasten evankeliumi, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia 2015, *Meidän kirkko, kasvamme yhdessä* - linjaus, YK:n lapsen oikeuksien sopimus sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Sakasti.evl.fi, hakupäivä 14.9.2013.) *Meidän kirkko, kasvamme yhdessä* – linjaus sisältää kirkon lapsi- ja nuorisotyön tekemistä ja kehittämistä ohjaavat suuntaviivat. Kyseisen linjauksen pohjalta on laadittu neljä eri ikäryhmiin painottuvaa kehittämissasiakirjaa. Kirkon varhais-

kasvatusta käsitteleviä kehittämissasiakirjoja ovat vuonna 2008 julkaistu: *Lapsi on osallinen*, sekä vuonna 2013 päivitetty versio *Lapset seurakuntalaisina*. Vanhempi asiakirja painottuu kirkon varhaiskasvatustoiminnan kuvaamiseen ja kehittämiseen. Tuoreessa asiakirjassa käsitellään kirkon varhaiskasvatuksen nykytilaa ja uusia kehittämiskohteita. Näistä asiakirjoista käytetään lyhennettä *Vake*. Omien varhaiskasvatusasiakirjojen lisäksi kirkon varhaiskasvatuksessa sitoudutaan vahvasti myös valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaiseen ajatteluun. (Ojell 2013, 19- 21.)

Kirkon kehittämissasiakirjaan (2013) kirjattuja varhaiskasvatuksen painopistealueita ovat kokonaisvaltaisen kasvun tukeminen, lapsen arvostaminen seurakunnassa ja kasvatuskumppanuus perheiden kanssa. Lapsen nähdään tarvitsevan leikkiä, taidetta ja liikuntaa. Jokainen lapsi koetaan herkkänä ja ainutlaatuisena yksilönä, jonka kasvurauhaa ei saa häiritä. (Sakasti.evl.fi 2013, hakupäivä 14.9.2013.) Ojell (2013, 18) korostaa, että jokaisen lapsen on saatava kasvuun riittävästi aikaa ja tilaa, eikä hänelle saa asettaa tavoitteita tai aikamääreitä millään kasvun osa-alueella. Kirkon kasvatuskumppanuudessa korostuvat molemminpuolinen luottamus, säännöllinen yhteydenpito ja lapsen arjen jakaminen. (Sakasti.evl.fi 2013, hakupäivä 14.9.2013.)

Seurakuntien kerhotoiminnan suosio on laskenut menneinä vuosikymmeninä. Suosion hiipumiseen ovat vaikuttaneet maksuton esiopetus ja subjektiivinen päivähoito-oikeus. Näiden muutosten seurauksena useat seurakunnat ovat kohdistaneet päiväkerhotoimintaansa myös 3-vuotiaille. (Kirkko muutosten keskellä 2004, 144, 147–149. Hakupäivä 14.9.2013.) Nykyään seurakunnan päiväkerhotoimintaan osallistuu hieman alle kolmannes 3-5-vuotiaista lapsista ja päiväkerhoja järjestetään arkisin kahdesta neljään kertaan viikossa (Sakasti.evl.fi 2013, hakupäivä 14.9.2013).

3 RAUHANYHDISTYSTEN PÄIVÄKERHOTOIMINTA

3.1 Taustaa

Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry (SRK) on vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen toimintaa organisoiva keskusyhdistys. Herätysliike on yksi evankelis-luterilaisen kirkon herätysliikkeistä ja näin ollen osa kirkon lapsi- ja nuorisotyötä. SRK:n toimintaorganisaatioissa, rauhanyhdistyksillä järjestetään hartausseurojen lisäksi monenlaista eri kohderyhmille suunnattua toimintaa. (Rauhanyhdistys 2013, hakupäivä 16.7.2013.) Suomessa oli vuonna 2012 184 rauhanyhdistystä ja yhteensä 35 000 täysi-ikäistä jäsentä (Hänninen 2012, 206). Jäsenmäärältään suurin rauhanyhdistys on Oulussa (Rauhanyhdistys 2013, hakupäivä 16.7.2013) ja herätysliike näyttäytyy vahvasti Pohjois-Pohjanmaalla.

Yksi rauhanyhdistysten lapsi- ja nuorisotyön toimintamuodoista on 4-6-vuotiaille lapsille suunnatut avoimet päiväkerhot, joita järjestetään viikoittain ympäri Suomen (Rauhanyhdistys 2013, hakupäivä 14.9.2013). Vanhoillislestadiolaisessa herätysliikkeessä lasta ja elämää pidetään raamatun mukaisesti Herran lahjana (Voittoinen 2011, 10) ja herätysliikkeen piirissä on paljon monilapsisia perheitä.

SRK ja perheet kokivat päiväkerhotyön tärkeäksi lasten uskontokasvatuksen tukijaksi (Haapsaari 2000, 124) ja rauhanyhdistysten päiväkerhotoimintaa käynnisteltiin vuonna 1974 (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 1975, 297). Soveltuvan oppimateriaalin ja käytännönkokemuksen puute hidasti kerhotoiminnan vakiinnuttamista, joten ohjaajien kouluttaminen ja oppimateriaalin valmistaminen aloitettiin. Rauhanyhdistysten päiväkerhopäivillä pohdittiin työn tavoitteita, annettiin pedagogista ohjausta sekä pidettiin näytetunteja ja harjoituksia. (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 1981, 263.)

Ohjaajien kouluttaminen ja oppimateriaalin tuottaminen jatkui edelleen uudella vuosituhanella. Vuonna 2001 päiväkerho-ohjaajat saivat työnsä tueksi laaditun kerhopolkuoppaan, jonka ympärille opinnäytetyöni paljolti rakentuu.

3.2 SRK: n päiväkerhon tavoitteet

Kuten johdannossani viittasin, suljen kristillisen näkökulman opinnäytetyössäni takalalle. Vaikka rauhanyhdistyksen päiväkerhotyön tärkein tavoite on muiden lapsi- ja nuorisotyön muotojen tavoin vahvistaa lapsen ja nuoren uskoa sekä tukea kodin kristillistä kasvatusta ja vanhemmuutta (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 2001,9; Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry – Lapsi- ja nuorisotyö), liittyy siihen muitakin tavoitteita. Kyseiset tavoitteet (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 2001, 9) kuuluvat seuraavasti:

”Auttaa lasta toimimaan ja elämään toisten kanssa. Kotona lapset saavat tärkeää kokemusta toisten kanssa elämisen taidoissa. Vanhemmat tahtovat opettaa lapsiaan kuuntelemaan, odottamaan vuoroaan ja auttamaan toisiaan. Näitä taitoja harjoitellaan myös päiväkerhossa toisten samanikäisten kanssa.”

”Edistää lapsen tietojen ja taitojen kehitystä. Lapset kehittyvät omassa luontaisessa tahdissaan. Lapsuudessa on monien asioiden oppimiselle herkkiä kausia. Päiväkerho tarjoaa myös mahdollisuuden vahvistaa kotona opittuja asioita ja harjoitella jonkin verran koulunkäynnin aloittamista helpottavia asioita.”

Päiväkerhon toimintakehys rakentuu uskontotuokiosta, lauluista, leikeistä ja askarteluista (Rauhanyhdistys 2013). Kerhopolku-oppaassa (2001,11) korostetaan kerhon rauhallisen ilmapiirin, sekä lasten ikätasolle soveltuvan toiminnan suunnittelun merkitystä. Opas antaa ohjaajalle käytännön vinkkejä kerhon myönteisen ilmapiirin ylläpitämiseksi ja oman päiväkerhon suunnittelun tueksi. Oppaassa kannustetaan rauhanyhdistyksiä tekemään oma päiväkerhotyön vuosisuunnitelma tavoitteiden pohjalta. Suunnitelmaan voi sisällyttää mm. kerhojen aikataulut, ohjaajat, vuoden teemat, laulut, leikit, retket, vierailut ja koulutukset. Suunnitelma nähdään helpottavan yksittäisen kerhon suunnittelua ja toteutusta. Suunnittelu- ja toimintakäytänteet voivat poiketa toisistaan, sillä kerhotilat, ryhmärakenne ja ohjaajien määrä vaihtelevat. (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 2001,17- 18.) Päiväkerho-ohjaajat toimivat vapaaehtoisina ja se tuo työhön oman ulottuvuutensa.

4 KATSAUS VAPAAEHTOISTYÖHÖN

Vapaaehtoistyö on vapaaehtoisuuteen perustuvaa auttamista, jonka keskiössä on tietylle yhteisölle tai sen yksittäiselle jäsenelle kohdistettu tuki (Harju & Niemelä & Ripatti & Siivonen & Särkelä 2001, 7). Vapaaehtoistyön synonyyminä käytetään usein sanaa vapaaehtoistoiminta. Käytän opinnäytetyössäni vapaaehtoistoiminnan käsitettä, sillä siinä on mielestäni positiivisempi kaiku. Valinta perustuu näin ollen omaan eettiseen pohdintaani.

Vapaaehtoistoimintaa syntyy usein suoraan ihmisten välille, mutta se voi olla myös rauhanyhdistysten päiväkerhotoiminnan tavoin seurakunnan tai järjestön taholta organisoitua. Näiden kahden organisaation vapaaehtoistoiminnan lähtökohdat eroavat jonkin verran toisistaan, mutta niistä löytyy myös yhtäläisyyksiä. Vapaaehtoistoiminta voi olla luonteeltaan hyväntekeväisyyttä, avun antamista, vertaistukea, osallistumista, edunvalvontaa tai kampanjointia. (Harju ym. 2001, 7.) Kaikkea vapaaehtoistyötä yhdistävät kolme seikkaa: työstä ei makseta palkkaa, työ tapahtuu vapaa-ajalla ja se on omaehtoista (Harju ym. 2001, 77). Vapaaehtoistoimintaa luonnehditaan usein maallikkoauttamiseksi, josta tulee selviytyä tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin (Hakkarainen, 2003).

Vapaaehtoistoiminta on sosiaaliyhteiskunnallista toimintaa, jonka vastakohtana on valtion ja muiden julkisten viranomaisten toiminta. Vapaaehtoistoiminta yhdistetään läheisesti kolmanteen sektoriin, eli yhdistysten ja järjestöjen toimintaan. (Koskiahho 2001, 16.) Myös yhdistyksen toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja sen jäseneksi hakeudutaan (Harju ym. 2001, 32). Vanhoillislestadiolaisessa herätysliikkeen jäsenet sitoutuvat usein vahvasti liikkeen toimintaan ja sen sisällä vallitsee tiivis yhteisöllisyys (Haastettu kirkko 2012, 393).

Jokaisella vapaaehtoistoimintaan osallistuvalla on oikeus päättää itse, millaiseen toimintaan osallistuvat ja kuinka pitkäksi ajaksi. Vapaaehtoisia ei voi velvoittaa sitoutumaan, eikä heille voi siirtää vastuuta palkkatyöläisen tavoin. Vapaaehtoistoimintaan mukaan lähtemiseen vaikuttavat tekemisen, oppimisen ja auttamisen halu, sosiaalisten suhteiden kaipuu ja tarve kuulua johonkin, halu tehdä vapaa-ajalla vastapainoa ansiotyölle tai taho toimia vertaistukena. Vapaaehtoisella toimijalla on oikeus tehdä työtä juuri sen aikaa, kuin hän on itse kiinnostunut, innostunut ja motivoitunut siitä. (Harju ym. 2001, 36.)

Vapaaehtoisuuden olemusta tarkastellessa on erityisen tärkeää pitää mielessä, että vapaaehtoistoiminta ei ole ammattityötä, vaan toimii usein sen täydentäjänä (Harju ym. 2001, 38). Tämä seikka luo myös opinnäytetyölleni tietyt raamit. Vapaaehtoisten osaaaminen perustuu vahvasti henkilön elämäkokemukseen sekä tietoon samasta tilanteesta ja siitä selviytymisestä. Mitä enemmän ihmisellä on tällaista pääomaa, sitä helpompaa ja mielekkäämpää vapaaehtoisena toimiminen tavallisesti on. Vapaaehtoistoiminta on ihmisten välistä vuorovaikutukseen perustuvaa toimintaa, joka tuottaa parhaimmillaan iloa sekä antavalle, että vastaanottavalle osapuolelle. (Harju ym. 2001, 38).

SRK: n vapaaehtoistoiminta on paljolti verrattavissa seurakunnissa tehtävään vapaaehtoistoimintaan. Seurakuntien organisoitu vapaaehtoistoiminta rakentuu myötäelävässä, lähimmäiskeskeisessä ja tasa-arvoiseen vuorovaikutuksen perustuvassa hengessä. Toiminta kohdistuu joko yhteisön tai sen jäsenen hyväksi. (Harju ym. 2001, 66.)

Vapaaehtoistyötä organisoivien seurakuntien, kuntien tai järjestöjen vastuulla on luoda puitteet vapaaehtoistoiminnan järjestämistä varten. Organisoinnin on tärkeä perustua tarkkaan tarpeen määrittelyyn. Vapaaehtoistoiminnalle on oltava selkeä ja konkreettinen tarve. Jotta vapaaehtoistoimintaa voidaan toteuttaa, tarvitaan riittävästi resursseja. Resursseihin lukeutuvat raha, aika, koulutus ja itse vapaaehtoiset. Mahdollisimman tarkka tavoitteiden määrittely antaa hyvän pohjan vapaaehtoistoiminnan organisoinnille. Se helpottaa sopivien vapaaehtoisten löytämistä ja koulutustarpeiden määrittelyä. (Harju ym. 2001, 77- 78.)

Organisoidussa vapaaehtoistoiminnassa vastuu toiminnan toteutuksesta on järjestävällä taholla. Organisaation on määriteltävä toiminnan laatu ja tavoitteet sekä valita ja opastettava vapaaehtoiset tehtävänsä. Organisaation vastuulla on valvoa toimintaa ja sen laatua. Yksittäisen vapaaehtoisen vastuulla on sitoutua yhteisössä asetettuihin tavoitteisiin sekä vaitiolovelvollisuuteen koskien asiakkaiden asioita. (Harju ym. 2001, 77- 78.)

Rauhanyhdistysten keskeisenä ajatuksena on, että päiväkerhojen vapaaehtoiset ohjaavat kerhoja omien lahjojensa ja intressiensä mukaan (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 2001, 7). Sekä kerhopolku-oppaasta, että käydyistä keskusteluista käy kuitenkin ilmi, että ohjaajat voivat tuntea väsymystä tai taidottomuutta kerhotyössä (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 2001, 20.) Oppaassa ohjaajien tehtävää

luonnehditaan vastuulliseksi ja heidän todetaan tarvitsevan tukea ja rohkaisua sekä säännöllisiä koulutus- ja virkistystilaisuuksia työssä jaksamiseksi. Ohjaajan työn esteiksi voivat nousta arkuus, pelko ja valmistautumattomuus sekä kokemuksen tai opetusta koskevan tiedon puute. Myös vääränlainen rutinoituminen, välinpitämättömyys tai väsyminen voi hankaloittaa päiväkerho-ohjaajan toimintaa. (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 2001, 27.) Vaikka vapaaehtoistyössä selviää tavallisesti arkitiedoin ja – taidoin, on tärkeää, että vapaaehtoiset kokevat omaavansa riittävästi työssä tarvittavaa osaamista. Omaan osaamiseensa luottava ja tyytyväinen vapaaehtoinen on yleensä motivoitunut ja sitoutunut työhönsä. (Harju ym. 2001, 86.) Harju ja kumppanit (2012, 80) korostavat teoksessaan vapaaehtoisten virkistykseen ja koulutukseen tarpeellisuutta.

SRK:n lapsi- ja nuorisotyön toimintasuunnitelmasta käy ilmi, että yhdistys on julkaissut erilaisia kirjoja ja lehtiä vapaaehtoistoimijoiden työn tueksi ja heille pyritään järjestämään koulutusta sekä rauhanyhdistyksillä, että leirikeskuksissa ja kansanopistoilla (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry - Lapsi- ja nuorisotyö). Yhdistyksen verkkosivuilta löytyy lisäksi erilaisia päiväkerhotyöhön soveltuvia lastenkirjoja ja laulu-leikkijulkaisuja (SRK – verkkokauppa, hakupäivä 15.9.2013). Vapaaehtoistoimintaa voivat edesauttaa myös erilaiset työryhmät tai toimikunnat. Niiden tehtävänä on mm. suunnitella ja ideoida käytännön työtä. (Harju ym. 2001, 80.) Rauhanyhdistyksillä on tavallisesti päiväkerhotyön vastaava tai vastaavat, keiden vastuulla on linjata toimintaa, hankkia ja tukea vapaaehtoisia sekä kartoittaa erilaisia aineellisia ja aineettomia tarpeita. Hekin ovat tehtävässään vapaaehtoisina.

Mykkänen-Hänninen (2007, 50) kuvailee vapaaehtoistyöntekijän ja asiakkaan palkitsevaa suhdetta emotionaaliseksi suhteeksi. Siihen päästään jos vapaaehtoistoimijan arki-kokemus riittää asiakkaan merkityks maailman ymmärtämiseksi ja hahmottamiseksi. Tämä edellyttää vuorovaikutustaitoja ja kykyä asettua toisen rinnalle. Parhaita maallikkouttamisen työvälineitä ovat ymmärtämis-, hyväksymis- ja eläytymiskyky sekä vilpittön läsnäolo. Tällaista herkkyyttä tarvitaan näkemykseni mukaan erityisesti myös päiväkerhon lapsi-aikuissuhteissa.

5 PÄIVÄKERHOIKÄISTEN LASTEN KEHITYKSESTÄ

5.1 Sosioemotionaalinen kehitys

Kullekin ikävuodelle tyypillisen kehitysvaiheen tiedostaminen helpottaa päiväkerho-ohjaajia ymmärtämään lasten tapaa ajatella ja toimia, sekä arvioimaan heidän valmiuksiaan keskittyä erilaiseen toimintaan (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 2001, 13). Erityisen haasteellista tästä tekee se, että päiväkerhoryhmät koostuvat tavallisesti 4-6-vuotiaista lapsista, jotka voivat elää kehityksellisesti hyvinkin erilaisia vaiheita. Tämän lisäksi kaikki lapset ovat oman taustansa ja temperamenttinsa muovaamia yksilöitä.

Keltinkangas- Järvinen (2010, 30) kuvailee temperamenttia synnynnäiseksi taipumukseksi, joka vaikuttaa ihmisen tyyliin ja herkkyyteen reagoida eri asioihin tai toimia tietyllä tavalla. Lapsen temperamentti määrää mm. sen, miten lapsi suhtautuu saamaansa kasvatukseen ja häntä ympäröiviin aikuisiin. Temperamentti antaa pohjan persoonallisuuden kehitykselle, joka on kasvatuksen ja kulttuurin vaikutuksena kehittynyt tapa toimia, päättää, tavoitella ja tehdä tietoisia valintoja.

Sosioemotionaaliossa kehityksessä on kyse tunne-elämän ja vuorovaikutustaitojen kehittymisestä. Hyvinvointimme perustuu tunteisiin eli emootioihin ja tunteiden tunnistaminen on empatian eli myötäelämisen taidon kehittymisen perusta. (Nurmiranta & Lepämäki & Horppu 2009, 19.) Empatian toteutumiseen tarvitaan myös sympatiaa eli sitä, että toisen ihmisen kokemukset herättävät myönteisiä emootioita, kuten vaikka sääliä (Keltinkangas - Järvinen 2010, 23). Kykyä tunnistaa ja käsitellä omia ja toisten tunteita kutsutaan emotionaaliseksi kompetenssiksi. Tämä kompetenssi kehittyy koko lapsuudessa. (Nurmiranta ym. 2009, 19.)

Sosiaalisella kehityksellä puolestaan tarkoitetaan yksilön kehittymistä erilaisten ryhmien ja yhteisöjen jäseneksi (Nurmiranta ym. 2009, 19). Repo (2013, 119) jakaa sosiaalisen kompetenssin viiteen osa-alueeseen, joita ovat sosiaaliset taidot, sosiokognitiiviset taidot, ystävyys- ja kaverisuhteet, negatiivisen sosiaalisen käyttäytymisen puuttuminen ja sosiaalinen asema ryhmässä.

Keltinkangas- Järvinen (2010, 13) korostaa, että sosiaalisuus on erotettava sosiaalisista taidoista. Sosiaalisuus on synnynnäinen temperamenttipiirre, joka tarkoittaa ihmisen halua olla muiden ihmisten kanssa. Sosiaaliset taidot taas kehittyvät oppimalla ja ne kuvastavat ihmisen kykyä toimia muiden ihmisten kanssa. Sosiaalisuus auttaa sosiaalisissa taidoissa kehittymistä, mutta ei ole niiden saavuttamisen edellytys. Sosiaalisten taitojen opettelu tapahtuu paljolti sosiokulttuuraisena oppimisena kasvattajan kertoessa lapsille, miten meidän kulttuurissamme odotetaan käyttäytyvän. (Keltinkangas- Järvinen 2010, 18.) Käyttäytymismallien määrittelyyn vaikuttaa vallitseva kulttuuri (Keltinkangas- Järvinen 2010, 22).

Rauhanyhdistyksen päiväkerhotyössä sosioemotionaaliset tavoitteet ovat pyrkimyksiä auttaa lasta elämään ja toimimaan toisten kanssa sekä kuuntelemaan, odottamaan vuoroaan ja auttamaan toisiaan. Anteeksi pyytäminen ja antaminen koetaan tärkeäksi. (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 2001, 9.)

Turvallinen kiintymyssuhde tukee sosioemotionaalista kehitystä ja sosiaalinen kehitys on kiinteässä yhteydessä lapsen kielen, ajattelun ja motoristen taitojen kehittymiseen (Nurmiranta ym. 2009, 57). Onkin hyvin tavallista, että sosiaalisia taitoja tarkastellaan myös kognitiivisinä taitoina (Keltinkangas- Järvinen 2010, 22).

5.2 Kognitiivinen kehitys

Ymmärtääksemme lapsen maailman jäsentymistä tarvitsemme tietoa lapsen kognitiivisista toiminnoista (Lyytinen & Lyytinen 2002, 87). Kognitiivinen kehitys tarkoittaa tiedon vastaanottamiseen, käsittelyyn ja varastointiin liittyvien toimintojen kehittymistä. Tärkeimpiä kognitioita ovat havaitseminen, kieli, muistaminen, oppiminen, ajattelu, suunnittelu, ongelmanratkaisu, päättely, päätöksenteko, tarkkaavaisuus ja keskittymiskyky. (Nurmiranta ym. 2009, 33- 34.)

Lapsen halu olla yhteydessä toisiin ihmisiin ja tahto jakaa heidän kanssaan asioita vahvistaa lapsen halua havainnoida ja tutkia ympäristöään sekä oppia uutta. Lapselle tärkeimpiä vuorovaikutus- ja kehityskonteksteja ovat koti- ja päivähoitoympäristöt. (Lyytinen & Lyytinen 2002, 87.) Lapsen kehitys rakentuu pitkälti vuorovaikutustilanteissa.

Lapsen kanssa leikkiminen, pelaaminen, lukeminen ja keskustelu tukevat lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. (Lyytinen & Lyytinen 2002, 116.) Parhaiten kehityksen tukeminen onnistuu, kun ohjaus tapahtuu lapsen kehitystasolle ja temperamentille suotuisalla tavalla leikinomaisten toimintojen avulla (Lyytinen & Lyytinen 2002, 118- 119).

Päiväkerhotyön tavoitteissa pyritään edistämään lapsen tietojen ja taitojen kehitystä sekä harjoittamaan jonkin verran koulunkäynnin aloittamista helpottavia asioita (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 2001, 9). Luonnehdin nämä tavoitteet lapsen pääosin kognitiivisen kehityksen tukemiseksi.

5.3 Keskeiset huomiot päiväkerhoikäisten lasten kehitysvaiheista

Päiväkerho-ohjaajien työn suunnittelua ja ohjaamista helpottaa 4-6-vuotiaille lapsille tyypillisten kehitysvaiheiden tunteminen. Kerhopolku-oppaassa kuvataan 4-6-vuotiaille lapsille tyypillisiä kehitysvaiheita (Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 2001, 13). Lapsen kehityksessä jokaisella vaiheella on oma aikansa ja elettävään hetkeen kuuluvat tehtävänsä. Jokainen kehitysvaihe luo pohjaa seuraavalle. (Lautela 2009, 37.)

4-vuotias elää kielellisesti aktiivisinta lapsuuden vaihetta, mikä näkyy alituisena puhumisena ja kyselemisenä. Tämän ikäisen lapsen mielikuvitus on runsas ja rakentuu pitkälti henkilökohtaisten kokemusten, elämysten ja muistikuvien kautta. Mielikuvitus värittää lapsen kognitiivista toimintaa ja voi aiheuttaa myös pelkoja. Mielikuvitus auttaa lasta luomaan käsitteitä, pääsemään ajattelussa eteenpäin ja täydentämään muistia. Mielikuvitus rikastuttaa myös leikkejä ja luo niille uusia merkityksiä. (Jarasto & Sinervo 2000, 53 -56.)

Lapsen käden ja silmän yhteistyö paranee ja hän nauttii monipuolisesta askartelusta. 4-vuotias tuntee päävärit ja opettelee käyttämään saksia. Näkö- ja kuuloaisti tarkentuvat sekä samanlaisen ja erilaisen käsite alkaa selkiytyä. Lapsi osoittaa mielenkiintoa tällaisten asioiden tutkimiseen ja havainnointiin. Alakäsitteet ja ensimmäiset lukusanat alkavat hahmottua. Lapsi voi osoittaa kiinnostusta pidempiin menneisiin ajanjaksoihin. (Jarasto & Sinervo 2000, 53- 58.) 4-vuotiaat pitävät usein lukemisesta, muovailusta ja mo-

nipuolisesta liikunnasta (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2013, hakupäivä 14.11.2013).

4-vuotiaan lapsen sosiaaliset taidot alkavat monimutkaistua ja vastavuoroisuus kehittyä. Tätä kasvua jatkuu 7-vuotiaaseen saakka. Lapsi kykenee kehumään toista, jakamaan tavaroitaan ja myöntymään toisen pyyntöön. 4-5-vuotiaat tiedostavat jo esim. ruokapöytään tai vierailulle sopivia käyttäytymistapoja, mutta eivät aina kykene toimimaan tilanteen vaatimalla tavalla. Tämänikäiset lapset pystyvät myös selvittämään keskenään osan mahdollisista ristiriitatilanteista. 4-5-vuotiaiden leikit ovat hyvin mielikuvituksellisia ja niissä ilmentyy sukupuoli-identiteettisiä rooleja. Leikki on yhteistyömuotoista ja niissä tapahtuu paljon vuorovaikutusta. (Nurmiranta ym. 2009, 57, 61.) Tätä ikäkautta kutsutaan usein leikin kulta-ajaksi (Lautela 2009, 31).

Viisivuotias kykenee muistamaan 4-5 kirjain- tai numeroyksikköä sekä vastaanottamaan 3-4-vuotiasta monimutkaisempia ohjeita (Nurmiranta ym. 2009, 36). Käden ja silmän yhteistyö sekä visuaalinen havainnointi kehittyvät. Lapsi alkaa pohtia asioiden yhteenkuuluvuutta sekä syy- ja seuraussuhteita. Hän on kiinnostunut numeroista ja kirjaimista ja oppii kirjoittamaan oman nimensä. Myös lukusanat ja asioiden määrien laskeminen kiinnostavat viisivuotiasta. (Jarasto & Sinervo 2000, 64.) Kielen rakenne muistuttaa jo aikuisten käyttämää kieltä. Aikakäsitteissä esiintyy viikonpäiviä, kuukausia ja vuodenaikoja. Lapsen täytyy oppia äidinkieltä sanojen yhdistämis- ja taivuttamissäännöt puhetasolla, ennen kuin hän kykenee kirjoittamaan tai lukemaan niitä. (Lyytinen & Lyytinen 2002, 100.)

Hienomotoriset taidot mahdollistavat mm. 1-10 sormen näyttämisen pyydetessä, liimaamisen, nitojan, pyyhekumin tai vasaran käyttämisen. Karkeamotorisella alueella hän kykenee lyömään palloa mailalla, hyppäämään narua, ajamaan ilman apupyöriä sekä kantamaan useamman kilon painoista esinettä. (Nurmiranta ym. 2009, 20.) 5-vuotias nauttii 4-vuotiaan tavoin roolileikeistä (Jarasto & Sinervo 2000, 62).

Viisivuotias selviää useista arkirutiineista ilman aikuisen apua. Hän on avulias ja yhteistyöhaluinen ja osaa omien toiveidensa sekä hellyyden osoittamisen aikuiselle. Lapsi osaa käyttäytyä hienotunteisesti ja havaita, mikä toista ärsyttää tai miellyttää. Leikkitoverina 5-vuotias kykenee leikkimään 2-4 hengen ryhmässä vuorovaikutukselli-

sessä suhteessa. Hän on usein hyvinkin kiinnostunut ja puhelias ja pystyy leikkimään jakavassa ja tasa-arvoisessa ilmapiirissä. Riitelemisen vähenee ja tunteiden säätelykyky lisääntyy. Tämänikäisen lapsen on vaikea hävitä, minkä vuoksi hän mielellään säännöittäisi pelejä uusiksi. Lapselle on myös tyypillistä turvautua tuttuun tekemiseen välttyäkseen epäonnistumisen riskiltä. Lapsi kaipaa lähelleen keskustelevaa ja kannustavaa aikuista. (Jarasto & Sinervo 2000, 67- 68.)

5-6-vuotiaasta yhdeksään ikävuoteen saakka lapsi etsii saduista aineistoa oman maailmankuvansa hahmottamisen tueksi. Tämänikäisen lapsen tunne-elämä on jo niin paljon hahmottunut, että hän kaipaa selkeitä kuvia siitä, mihin tilanteisiin tunteet kuuluvat. Sadut luovat muotoja lapsen erilaisille tunteille. (Jantunen, 2009, 55.)

Lautela (2009, 27) kuvailee kuusivuotiaana olemista haasteelliseksi ajaksi. Lapsi kokee olevansa jo lähes koululainen. Samanikäiset kaverit ovat 6-vuotiaalle korvaamattomia. Tämänikäisen lapsen tunteet ailahtelevat herkästi ja isona oleminen väsyttää välillä. Lapsi kokee ylpeyttä tietäessään ja taitaessaan enemmän kuin häntä pienemmät ja saadessaan osakseen vilpittöitä ihailua. Kuusivuotias voi testata aikuisen rajoja murrosikäisen tavoin, mutta häntä suojaa vielä lapsuuden tietoisuuden tila. Lapsi tarvitsee tunne-myrskyihinsä turvallista, rajat luovaa auktoriteettia. (Lautela 2009, 36.)

6-vuotias nauttii monipuolisesta liikunnasta ja oikeiden töiden tekemisestä. Osaamisen ilo synnyttää lapsessa itseluottamusta. 6-vuotias lapsi voi osoittaa aikuisille pitkästäytymistään. Tämä ilmentää sitä, että lapsi on tullut kehityksessään taitekohtaan. Vanha jää taakse, kun uutta on syntymässä. Lapsen leikki muuttuu tässä ikävaiheessa luonnettaan niin, että sitä voidaan valmistella ja suunnitella pitkään. Leikistä voi muodostua usean päivien projekti. Tämä kertoo muistin kehittymisestä. Lapsi kasvattaa leikin avulla omia kouluvalmiuksiaan: päämäärän saavuttamiseen tarvittavaa kestävyyttä ja pitkäjänteisyyttä, suunnittelemista, johdonmukaisuutta, johtamista sekä monipuolisia vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoja. Tässä iässä olevaa lasta luonnehditaan pikkufilosofiksi, joka haastaa syvällisillä pohdinnoillaan aikuisia. (Lautela 2009, 29- 36.)

Kouluiän lähestyminen näkyy fyysisenä kasvuna ja ympäristöstä erottautumisena. Välittömän jäljittelykäyttäytymisen katoaminen ilmentää koulukypsyyden saavuttamista. (Lautela 2009, 28, 32.) Sosiaalisessa mielessä koulukypsä 6-vuotias kykenee huomioi-

maan toisten ja oman etunsa sekä toimimaan kuulemiensa ohjeiden mukaisesti (Kurppa 2009, 114).

5.4 Leikkivä lapsi

Leikillä tiedetään olevan lukuisia lapsen kognitiivista ja sosioemotionaalista kehitystä tukevia hyötyjä (Kalliala 2002,188). Lapsen mieluisin tekeminen on leikkiminen ja se on samalla lapsen luonnollinen tapa ilmaista itseään. Leikkimällä ja lelujensa avulla lapsi tutustuu oman kehonsa ja mielensä rakenteisiin. Leikin avulla lapsi voi saada kokemuksiaan ja tunteitaan hallintaansa oman kasvunsa ja kehityksensä rakennusaineiksi. Toisten kanssa leikkiessään hän oppii hahmottamaan myös toisen ihmisen olemusta. Lapsi oivaltaa, että toisen keho ja ajatukset ovat erilaisia kuin hänen omansa. (Airas & Brummen 2002, 163- 166, 175.)

Leikissä lapsi ulos antaa omaa sisimpäänsä. Lasten roolileikit syntyvät tavallisimmin lapsen ajatusten ja toimintamahdollisuuksien ristiriidasta. Voidakseen tuntea itsensä täysipainoiseksi ja merkittäväksi, lapsi luo itsensä kuvitteelliseen tapahtumaan, jossa kaikki on häneltä mahdollista. Leikin syntyminen edellyttää, että lapsi kokee olevansa turvallisessa fyysisessä ja psyykkisessä ympäristössä. (Hintikka 2009, 143, 149.)

3-6-vuotiaana lapsi elää sosiaalistumisen ja lisääntyvän kilpailun aikaa. Hän kaipaa aikuiselta kannustusta ja ihailua leikkinsä lomassa. Lasten pukeutumis- ja roolileikit laajenevat mielikuvituksen kautta. (Airas & Brummen 2002, 171.) Kuvitteluleikkien aiheet vaihtelevat lapsen tai lapsiryhmän mukaan. Myös sukupuolieroavaisuudet alkavat korostua. Tytöt ja pojat kiinnittävät huomionsa eri asioihin ja käyttävät näkemäänsä ja kokemaansa leikeissä eri tavoin. (Kalliala 2002,197.) Näin he harjoittelevat erillisyyttä, itsenäisyyttä ja muodostavat sukupuoli-identiteettiään. Tämänikäisiä lapsia kiinnostavat usein legot ja erilaiset rakennussarjat, jotka ovat heille eräänlaisia henkilökohtaisen rakentumisen symboleja. Erilaisin majaleikein lapset puolestaan hahmottavat itsensä ja ulkomaailman välisiä suhteita. (Airas & Brummen 2002, 171.)

Leikki on lapselle väline harjoitella, käsitellä ja oppia elämää. Leikkimiskyvyn kehittyminen edellyttää riittävän hyviä vastavuoroisia ihmissuhteita. Kyky symbolileikkiin on

kehityksen tulosta. Mikäli lapsi ei osaa leikkiä, hänen psyykinen kasvunsa ja kehityksensä jää vajavaiseksi. (Airas & Brummen 2002, 172, 182.) Kukoistaessaan leikki on lapselle omaa, aktiivista toimintaa, jolla on positiivista energiaa tuottava ja eheyttävä vaikutus. Leikki myös suojelee lasta ja sillä on parantavia vaikutuksia. (Airas & Brummen 2002, 176, 182). Kallialan (2002, 184) näkemyksen mukaan omatoimisesti, sinnikkäästi ja keskittyneesti leikkivällä lapsella on valmiudet kasvaa kyvykkääksi, uutteraksi ja empaattiseksi aikuiseksi.

Aikuisen olisi hyvä pitää mielessä, että lapsi ei leiki oppiakseen, mutta oppii leikkiesseen (Kalliala 2002, 188). Lapset tarvitsevat riittävän rauhan leikeilleen. Leikistä nauttiminen voi kärsiä, jos aikuiset pyrkivät sisällyttämään leikkiin liikaa opetuksellisia tai kasvatuksellisia tavoitteita. (Airas & Brummen 2002, 171.) Leikkiä ymmärtävä aikuinen on kuitenkin tarvittaessa tuettava sopivan tilan ja materiaalien löytymisessä sekä oltava valmis vastaamaan lasten välittömiin tai välillisiin tuen tarpeisiin. (Kalliala 2002, 204).

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävät

Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää, miten vapaaehtoiset päiväkerho-ohjaajat kokevat lapsen kasvun ja kehityksen yksilöllisen tukemisen mahdollistuvan SRK: n päiväkerhossa. Syvennyn työssäni erityisesti sosioemotionaalisen ja kognitiivisen kehityksen tarkasteluun.

Opinnäytetyöni tavoitteena on antaa ääni vapaaehtoistoimijoiden kokemuksille sekä lisätä tietoa päiväkerhosta avoimen varhaiskasvatuksen toimintamuotona. SRK: n lapsi- ja nuorisotyönsihteeri kuvaili opinnäytetyöni aihetta ja tutkimuskysymystä ajankohtaiseksi ja tarpeelliseksi. (Hintikka, 31.8.2013, haastattelu.) Opinnäytetyö hankkeistettiin SRK: n toimesta ja sitä tullaan käyttämään päiväkerhotyön nykytilan tarkastelun ja kehittämisen välineenä.

Tutkimuskysymykseni on: millaisia näkemyksiä vapaaehtoistoimijoilla on päiväkerhotoiminnasta 4-6-vuotiaiden lasten sosioemotionaalisen ja kognitiivisen kehityksen tukijana?

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen. Menetelmäsuuntauksen valintaa tuki mm. se, että laadullinen tutkimus auttaa antamaan äänen tutkimuksen toimijoiden näkemyksille (Hirsjärvi & Hurme 2004, 28). Koen päiväkerho-ohjaajien omaavan parhaan mahdollisen kokemustiedon tutkittavasta ilmiöstä. Heidän näkemyksensä auttavat minua syventymään tutkittavan ilmiön kuvaamiseen ja ymmärtämiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87- 88.) Perustelen valintaani myös sillä, että laadullinen tutkimus sopii käytettäväksi silloin, kun tutkimuksen kohteesta on niukasti aikaisempaa tutkimustietoa (Kylmä & Juvakka 2007, 30).

6.2 Tutkimus- ja analyysimenetelmät

Laadullisen tutkimusaineiston kerääminen edellyttää soveltuvan tiedonkeruumenetelmän valitsemista ja hallitsemista. Laadullisen tutkimuksen yleisin aineistonkeruumene-

telmä on haastattelu (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73). Hirsjärvi ja Hurme (2004, 42- 44) luonnehtivat haastattelua päämäärähakuiseksi toiminnaksi, jonka avulla kerätään informaatiota. Vaikka haastattelut sisältävät tietynlaisia yleispiirteitä, voidaan tutkimushaastattelu toteuttaa monella eri tavalla. Haastattelutyypit ovat luokiteltavissa sen mukaan, miten kiinteästi kysymykset on muotoiltu. Haastattelut voidaan jaotella karkeasti strukturoituihin lomakehaastatteluihin, puolistrukturoituihin ja strukturoimattomiin haastatteluihin. Minä toteutin opinnäytetyöni puolistrukturoidun haastattelun avulla.

Puolistrukturoitu haastattelu on strukturoidun, valmiiksi rakennetun haastattelun ja strukturoimattoman, avoimen haastattelun välimuoto. Puolistrukturoitua haastattelua kutsutaan myös teemahaastatteluksi. Teemahaastattelu etenee yksityiskohtaisten kysymysten sijaan ennalta suunniteltujen teemojen mukaisesti, tiedonantajan henkilökohtaista kokemusta ja tulkintoja kunnioittaen. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 47- 48.) Teemahaastattelun runko rakennetaan tutkimuksen viitekehukseen ja tutkimuskysymykseen nojautuen. Haastattelijä laatii tavallisesti kuudesta kymmeneen teemaa. (Eskola 2007, 39.) Oma haastattelurunkoni sisälsi 8 teemaa ja niihin johdattelevia apukysymyksiä (LIITE 3).

Teemahaastattelun voi toteuttaa joko yksilö- tai ryhmähaastatteluna. Esimerkkejä ryhmähaastattelun ala-lajeista ovat pari- ja täsmäryhmähaastattelu. Ryhmähaastattelun nähdään soveltuvan mm. pienoiskulttuurien merkitysrakenteiden tutkimiseen tai haastateltavien sosiaalisen ympäristön tarkasteluun. Ryhmähaastattelu mahdollistaa nopeamman aineiston keruun, mutta aineiston purkaminen ja analysointi voi olla haasteellisempaa. Yksi ryhmähaastattelun haasteista on se, että osallistujajoukosta voi nousta keskustelun kulkua ja sisältöä liiaksi dominoiva tiedonantaja. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 61- 63.)

Tutkimussuunnitelmani mukainen ajatukseni oli, että haastattelen kolmen rauhanyhdistyksen päiväkerho-ohjaajia, yhtä paria kustakin. Haastattelulomakkeen esitestattuani tein kuitenkin päätöksen, että toteutan aineistonkeruun yksilöhaastatteluina. Halusin varmistua siitä, että keskustelu pysyy valituissa teemoissa ja jokaiselle osallistujalle tarjoutuu tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua keskusteluun (Hirsjärvi & Hurme 2004, 61). Nälkä kasvoi syödessä ja lopullinen tiedonantajajoukkoni koostui viiden eri rauhanyhdistyksen päiväkerho-ohjaajasta.

Jatkoin valmiin, nauhoitetun haastatteluaineiston käsittelemistä litteroimalla eli kirjoittamalla haastattelut sanasanalta tekstiksi (Hirsjärvi & Hurme 2004, 138). Aineiston analyysissä on aina kyse keskeisten ilmiöiden poimimisesta ja tiivistämisestä (Eskola 2007, 44) ja analyysiprosessissa on usein erotettavissa kolme vaihetta: kuvaus, luokittelu ja yhdistely (Hirsjärvi & Hurme 2004, 145). Haastatteluaineiston analyysivaiheet voidaan kuvailla yksinkertaisesti myös kuvion 1 mukaisesti. Vaiheet tapahtuvat osittain myös yhtäaikaaisesti.

Kuvio 1. Haastatteluaineiston analyysin vaiheet (Hirsjärvi & Hurme 2004, 144)

Luokittelu on toteutettava niin, että se on kontekstissa muun aineiston kanssa. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 145- 147.) Kontekstin hahmottamisella tarkoitetaan tarkasteltavan aiheen, ilmiön, taustan ja paikan hahmottamista. Siinä ikään kuin määritellään tutkimusilmiö johonkin asiayhteyteen. Oman tutkimusilmiön sijoittaminen, eli kontekstuaalinen paikantaminen on tärkeää, sillä se ohjaa tutkimusprosessin eri vaiheita. (Laitinen 2010, 45.) Luokittelu on aineiston yhdistelyyn johdattava vaihe. Yhdistely auttaa löytämään aineistosta säännönmukaisuuksia, samankaltaisuuksia ja mahdollisia poikkeustapauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 149.)

Toteutin oman analyysiprosessini induktiivisen eli aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Kyseisessä menetelmässä analyysiaineisto puretaan osiin ja sisällöllisesti samankaltaiset osat yhdistetään. Tämän jälkeen aineisto tiivistetään tutkimuksen tehtäviin vastaavaksi kokonaisuudeksi. Induktiivisen sisällönanalyysin tunnuspiirteenä on, että sisältöä kuvaavien luokkien annetaan ohjautua aineistolähtöisesti. Tutkijan on seurattava aineiston kertomia tarinoita ja tunnistettava tekstistä tutkimustehtävään viittaavia väittämiä. (Kylmä & Juvakka 2007, 112- 113.) Tämä seikka vahvisti analyysimenetelmän valintaani. Kuvailen tutkimusjoukkoani sekä aineistonkeruu- ja analysointiprosessia enemmän seuraavassa kappaleessa.

6.3 Tutkimusjoukko ja prosessin kuvaus

Virallinen opinnäytetyöprosessini käynnistyi tutkimussuunnitelman tekemisellä heinäkuussa 2013. Tutkimussuunnitelmaa edelsi muutamien kuukausien ajatustyö sekä aiheen sisällön ja merkitysten pyörittely. Otin tutkimussuunnitelmaa aloitellessani yhteyttä SRK: n lapsi- ja nuorisotyön sihtereihin keskustellakseni opinnäytetyöni tavoitteista sekä tutkimusluvasta. He ottivat minuun lomiensa vuoksi yhteyttä vasta elokuun lopussa. Olin jo tuolloin ennättänyt tutustua SRK: n päiväkerhotyön Kerhopolku -oppaaseen, jonka avulla opinnäytetyöni tarkoitus ja tehtävät olivat hahmottuneet selkeiksi. Puhelussa tuli ilmi, että päiväkerhotyöstä oli juuri ilmestynyt gradu, mihin johdannossani viittasin. (Hintikka, 31.8.2013, haastattelu.) Olin tyytyväinen, että valitsemani näkökulma aiheeseen oli täysin toisenlainen. Saamani palaute, päiväkerhotavoitteiden pohjalta valmistunut teoriatausta ja tutkimuskysymys kannustivat minua eteenpäin ja opinnäytetyöni hankkeistettiin.

Minulle oli alusta saakka selvää, että toteutan aineistonkeruun haastattelemalla. Haastattelun etuna nähdään mm. se, että siinä korostuu ihmisen subjektiivisuus. Haastateltava luo asioille omia merkityksiään, joita on mahdollisuus syventää tai selventää tarvittaessa. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 35.) Haastateltavien valinta riippuu tutkimustehtävästä. Haastateltaviksi valikoituja yksilöitä yhdistää tavallisesti jokin yhteinen piirre. (Polit & Beck 2010, 276.) Tutkimussuunnitelmani mukainen tavoite oli hankkia kuusi päiväkerho-ohjaajaa kolmelta rauhanyhdistykseltä ja toteuttaa aineistonkeruu parihaastatteluna. Laadittuani haastatteluteemat ja esitettäväni ne yhdellä henkilöllä, aloin pohtimaan, palveleeko parihaastattelu opinnäytetyöni tavoitteita. Haastatteluteemat itsessään tuntuivat selkeiltä, enkä tehnyt niihin muutoksia.

Selvitin kolmen rauhanyhdistyksen internet-sivuilta löytyvän sähköpostin kautta kunkin yhdistyksen päiväkerhojen vastuuhenkilöiden yhteystiedot. Otin heihin yhteyttä, esittelin lyhyesti opinnäytetyöni tehtävän ja pyysin kultakin muutaman haastatteluun mahdollisesti suostuvan päiväkerho-ohjaajan puhelinnumeroa. En asettanut ohjaajille erityisiä vaatimuksia. Kaksi kolmesta vastuuhenkilöstä vastasi viestiini ja sain yhteensä kuuden päiväkerho-ohjaajan yhteystiedot.

Aloitin haastateltavien hankkimisen syyskuun 2013 puolessavälissä. Ensimmäinen haastateltavaksi suostuva ohjaaja epäili parihaastattelun luonnistumista. Hänen kokemuksensa sinetöi ajatukseni yksilöhaastatteluista. Totesin myös, että kaikille soveltuvien parihaastatteluajan löytyminen voisi tiukalla aikataululla käydä hankalaksi. Samanaikaisesti aloin pohtia, saisinko koottua haastateltavani viideltä eri rauhanyhdistykseltä. Arvelin sen lisäävän työmäärääni, mutta vaikuttavan suotuisalla tavalla opinnäytetyöni kattavuuteen ja luotettavuuteen. Soitin vielä yhdelle ohjaajalle, joka suostui haastateltavaksi. Minulla oli tässä vaiheessa siis kaksi haastateltavaa. Päädyin kokeilemaan loppujen haastateltavien hankinnassa lumipallo-otantaa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 88) ja tiedustelin toiselta osallistujalta jotakuta Oulun alueella toimivaa päiväkerho-ohjaajaa. Pyysin samaa seuraavalta haastatteluun suostuneelta. Lumipallo-otanta toimi hienosti ja minulla oli 20.9. mennessä sovittuna viisi yksilöhaastattelua. Ohjaajia yhdistävä piirre oli se, että he olivat kaikki toimineet tehtävässä vähintään vuoden. Haastattelut toteutettiin syys- lokakuun vaihteessa kahden viikon aikana.

Haastattelupaikan valintaan vaikuttavia tekijöitä ovat esim. tutkimusongelma, tutkittava ilmiö, käytettävissä olevat resurssit ja haastateltava. Tavallisimpia haastattelupaikkoja ovat haastateltavan koti, haastateltavan työpaikka, koulu tai päiväkotitai jokin julkinen tila. Teemahaastattelu vaatii rauhallisen ja haastateltavalle turvallisen tuntuksen tilan. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 35.) Pohdin asiaa ja pyysin haastateltavilta toiveita haastattelupaikan suhteen. Jokaisella osallistujalla oli lapsia, joten tarjosin heille myös mahdollisuutta tulla kotiimme matkakulukorvauksella. Neljä viidestä valitsi tämän vaihtoehdon ja yhtä osallistujaa haastattelin hänen kotonansa. Oma perheeni poistui kotoa haastattelijan ajaksi. Pyrin luomaan haastattelupaikasta rauhallisen ja sopivan valoisin. Tarjoilin kahvit haastattelun alussa, haastattelusopimusta läpikäydessä. Istuimme koko tapaamisemme ajan vastakkain keittiönpöydän ääressä.

Kaikki haastateltavani saivat laatimani haastatteluteemat (LIITE 3) sähköpostitse ennen tapaamistamme. Laadin haastattelutilannetta varten vielä erillisen saatekirjeen (LIITE 1), minkä tiedonantajat lukivat tapaamisemme alussa. Pyysin heitä tämän jälkeen esittämään kysymyksiä ja allekirjoittamaan haastattelusuostumuksen. (LIITE 2). Olin jo haastatteluista sopiessamme tiedottanut osallistujia siitä, että nauhoitan keskustelumme myöhempää analysointia varten.

Kaikki haastattelut etenivät suunnitellun rungon mukaisesti ja tiedonantajat olivat avoimia. Apukysymykset auttoivat johdattelemaan teemoihin ja varmistuin niiden avulla siitä, että kaikki teemat tulevat läpikäytyä. Keskustelu oli rönsyilevää ja pyrin seuraamaan haastateltavien viestejä. Käytin haastattelutilanteissa paljon lisäkysymyksiä sekä tarkentavia ja tulkitsevia kysymyksiä (Hirsjärvi & Hurme 2004, 111- 112). Lyhin haastattelu kesti 40 minuuttia ja pisin 78 minuuttia. Keskimäärin haastattelu kesti 53 minuuttia. Siirsin jokaisen ääniraidan tietokoneelle heti haastattelun päätyttyä ja pyrin aloittamaan aineiston litteroinnin heti seuraavana päivänä. Tyypillisesti tein kaksi haastattelua ja kaksi litterointia viikon aikana. Urakka oli niin valtaisa, että hyödynsin kahden aineiston puhtaaksikirjoittamiseen läheiseni apua. Hirsjärvi & Hurme (2004, 140) toteavat tämän olevan sallittua. Litterointi toteutettiin sanasanalta puhutussa muodossa ja koodasin jokaisen osallistujan erilaisella fontilla myöhempää analyysia varten.

Litteroitua aineistoa tuli yhteensä 64 sivua. Hirsjärveä ja Hurmetta (2004, 135) lainaten: *”Aineiston runsaus ja elämänläheisyys tekee analyysivaiheen mielenkiintoiseksi ja haastavaksi, mutta samalla ongelmalliseksi ja työlääksi.”* Tulostin aineiston ja luin sitä lävitse, kirjaten samalla huomioita toiselle paperille. Muodostin esille nousseista asioista luokkia, joiden alle jäsentelin aineiston uudestaan. Luokkia tuli 37 kpl. Eniten ajatuskokonaisuuksia tuli yksilöllisen kohtaamisen, koulutuksen ja ohjaajien tiimityön yhteyteen. Myös sosioemotionaalinen ja kognitiivinen tukeminen korostui. Yhden sanan tai useamman lauseen ajatuskokonaisuuksia tuli yhteensä yli 500 kpl, osa useamman otsikon alle.

Jatkoin aineiston analysointia niin, että muodostin kolme raportoinnissa käyttämäni pääotsikkoa: yksilö, ryhmä ja ohjaajien valmiudet. Luokittelin alaluokat näiden pääluokien alle ja aloitin tutkimustulosten kirjoittamisen.

6.4 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyyttä voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta. Näitä ovat tiedon intressin ja hankkimisen etiikka, tiedon tulkitsemisen etiikka sekä raportoidun tiedon julkistamisen etiikka ja saadun tiedon käyttämisen etiikka. Tähän kaikkeen sisältyy sosiaalisen vastuun etiikka sekä kollegiaalinen etiikka. Tutkijan on pohdittava eettisiä ky-

symyksiä jokaisessa tutkimukseen liittyvässä valinnassaan. Hänen on kunnioitettavaa myös tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia tutkimuseettisiä ohjeita. (Pohjola 2007, 11- 13.)

Opinnäytetyöni eettiset pyrkimykset liittyivät siihen, että osallistujat saavat riittävästi informaatiota tutkimuksen tarkoituksesta ja tutkimustiedon keräämisestä (Pohjola 2007, 20.) Oman haasteensa toi myös tutkimuskysymyksen muotoilu niin, että sillä pyritään tutkimuseettisten periaatteiden mukaan haitan välttämiseen, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, oikeudenmukaisuuteen, rehellisyyteen, luottamukseen ja kunnioittamiseen (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, hakupäivä 14.11.2013). Kylmä & Juvakka (2007, 143- 144, 157) korostavat tutkimuksen tekijän laaja-alaista vastuuta, sillä tutkimuksen vaikutukset voivat ulottua kauas tulevaisuuteen sekä koskettaa laajaa ihmisjoukkoa. Tämän seikan tiedostaminen sai useita kertoja pohtimaan, tuliko valittua liian haastava aihe. Minua vahvasti kuitenkin ajatus siitä, että opinnäytetyöni pyrkimys oli muiden tutkimusten tavoin tuottaa ihmisten hyvää palvelevaa tietoa. Tutkimuksen tehtäväksi määritellään usein myös heikompiensa puolelle asettuminen (Pohjola 2007, 28). Opinnäytetyössäni tämä näkyi päiväkerho-ohjaajien kokemustiedon arvostamisena ja sanoittamisena sekä lapsuuden tukemisena ja kunnioittamisena.

Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa on tärkeä huolehtia informointiin perustuvasta suostumuksesta, luottamuksesta, seurauksista ja yksityisyyden säilymisestä (Hirsjärvi & Hurme 2004, 20). Tästä syystä esittelin itseni ja opinnäytetyöni tarkoituksen jo haastateltavia hankkiessani. Tarkensin työn tavoitteita sekä tiedon keruuseen, säilyttämiseen ja käsittelemiseen liittyviä yksityiskohtia haastattelutilanteen alussa. Kukin osallistuja sai itselleen erillisen saatekirjeen (LIITE 1), jonka luettuaan he allekirjoittivat suostumuksensa (LIITE 2) haastatteluun. Pyrin rakentamaan haastattelurunkoni niin, ettei se kohdistuisi arkaluontoisiin asioihin. En tiedustellut tiedonantajien koulutustasoa, mutta se tuli esille kahdessa haastattelussa. Vaikka koulutuksella voi olla suotuisia vaikutuksia vapaaehtoistoiminnan ohjaamiseen, näen jokaisen vapaaehtoistoimijan työpanoksen yhtä arvokkaana ja ainutlaatuisena.

Opinnäyteprosessini vei aikaa, sillä halusin tehdä aineistolähtöisen sisällönanalyysin huolella hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Kunnioitin ja hyödynsin aikaisempaa aiheeseen liittyvää tutkimustietoa opinnäytetyössäni. Olen aina ollut tarkka lähde-

kintöjen oikeudellisuudesta ja tyrmännyt plagioinnin. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, hakupäivä 14.11.2013.) Tällaisten eettisten ohjeiden noudattaminen ei ollut itselleni haasteellista.

Eettisesti oikeat valinnat ovat mielestäni vahvasti sidoksissa tutkimuksen luotettavuuteen. Hirsjärvi & Hurme (2004, 185) tarkastelevat tutkimuksen laatua aineiston keruun ja käsittelyn sekä haastatteluaineiston luotettavuuden näkökulmista. Kylmä & Juvakka (2007, 127- 128) puolestaan määrittelevät laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteereiksi uskottavuuden, vahvistettavuuden, refleksiivisyyden ja siirrettävyyden. Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa selvitetään, kuinka todenmukaista tietoa tutkimuksessa on tuotettu. Näiden kriteereiden valossa opinnäytetyöni luotettavuutta lisäävät työn tarkoitusta ja tehtävää palveleva haastattelurunko sekä onnistunut dokumentointi. Koin haastatteluaineiston kattavaksi ja pyrin analysoimaan sen melko perusteellisesti. Onnistuin mielestäni kuvailemaan osallistujajoukkoni ja heidän toimintaympäristönsä hyvin.

Luotettavuutta heikentävänä tekijänä koen sen, että tunsin pientä epävarmuutta tutkimusmenetelmien valinnan ja soveltuvuuden suhteen. Oman alan tutkimuskirjallisuuden saatavuus oli niukkaa, joten tukeuduin osaltani myös terveystutkimusta ohjaavaan tutkimuskirjallisuuteen. Laadullinen tutkimus on näiden tieteenalojen kesken luonteeltaan samankaltaista.

7 OHJAAJIEN KOKEMUKSIA PÄIVÄKERHOTYÖSTÄ

7.1 Tutkimustulosten tarkastelua

Pyysin jokaista haastateltavaani kertomaan keskustelumme alussa, millaisia ajatuksia heillä on SRK:n laatimista päiväkerhotyön tavoitteista. Ohjaajat kokivat päiväkerhon tärkeäksi tehtäväksi tukea lasta harjaantumaan sosiaalisissa taidoissaan ja lapsiryhmän jäsenenä. Eräs vastaajista nimesi päiväkerhotyön yhdeksi tavoitteeksi koulumaailmaan valmentamisen. Useimmissa vastauksissa viitattiin ensisijaisesti uskontokasvatuksen merkitykseen lapsen kristillisen kasvun tukijana.

Haastateltavieni päiväkerhojen ryhmärakenteet vaihtelivat. Lapsimäärät liikkuivat kolmenkymmenen ja yhdeksän lapsen välillä kerhokerrasta riippuen. Kerhon kesto puolestaan vaihteli tunnista kahteen tuntiin niin, että yhdellä rauhanyhdistyksellä kerho kesti tunnin, kolmella 1,5 tuntia ja yhdellä 2 tuntia. Ohjaajat kokivat aikataulun toiminnan suunnittelun ja läpiviennin kannalta haasteelliseksi.

Neljällä rauhanyhdistyksellä viidestä kerhoja pidettiin vähintään kahtena iltana viikossa. Yksi päiväkerhoista järjestettiin seurakunnan tiloissa. Kolmessa päiväkerhossa lapset toimivat sekaryhmissä ja kahdessa heidät oli jaettu 4-vuotiaiden ja 5-6-vuotiaiden ryhmiin. Eräällä paikkakunnalla ryhmät oli jaoteltu asuinalueitten mukaan. Ryhmät toimivat usein yhtä aikaa eri tiloissa. Eräällä rauhanyhdistyksellä ohjaaminen oli ratkaistu niin, että yhden illan aikana järjestettiin neljä kerhoa 15 minuutin tauolla erotettuna. Yksi ohjaajapari piti siis kaksi kerhoa saman illan aikana. Tämän käytännön nähtiin supistavan ohjauksetojen määrää. Kahdella rauhanyhdistyksellä esikoululaiset eivät lukeutuneet päiväkerholaisiin. Ohjaajien kokemusten mukaan esikoululaisten osallistumishalukkuus oli kaikkialla melko vaisua.

Tutkimustuloksista oli selkeästi erotettavissa kolme tulo- ja tarkastelukulmaa tutkimuskysymykseen. Nämä ovat yksilön, ryhmän ja ohjaajien valmiuksien näkökulmat. Kaikilla näillä on suoria tai epäsuoria vaikutuksia lapsen sosioemotionaaliseen ja kognitiiviseen kehitykseen. Tuloksia tukee myös Revon väitöskirja. Hän korostaa (2013, 118, 122) väitöskirjaansa perustuvassa teoksessa lapsen ystävyysuhteiden merkitystä sosioemotionaalisen ja kognitiivisen kehityksen kannalta. Hän toteaa lapsen tarvitsevan ko-

kemuksen siitä, että toisten lasten kanssa on mukavaa ja kanssaihmiisiin voi luottaa. Tällaiset tunteet edellyttävät riittävästi vertaissuhteissa sekä aikuisten kanssa saavutettuja positiivisia vuorovaikutuskokemuksia sekä emotionaalisesti turvallista ilmapiiriä. Turvallinen ilmapiiri on edellytys myös sille, että ryhmässä voi olla myönteistä yhteistointia. Jokaisen ryhmässä olevan lapsen on tunnettava olevansa arvokas, sekä luotettava siihen, että aikuinen kantaa vastuun lapsiryhmästä ja antaa tarvittaessa apuansa. Turvallisessa ryhmässä muodostuu turvatonta ryhmää vähemmän lasten välisiä konflikteja.

7.2 Yksilön kohtaaminen

Eräs ohjaajista sanoitti päiväkerholaisen yksilöllisen kohtaamisen merkitystä seuraavalla tavalla:

”Ite oon aina aatellu tai siis tavoitteena, että tavallaan se lapsi tulee sinne kerhoon, niin että se lapsi vois kokea, että on tärkeä. Että otetaan niinkö pyrkimys siihen, että jokainen jokaisen lapsen niinkö huomioisi jossain tilanteessa.”
(Haastateltava 3)

Kaikki haastateltavani kokivat tärkeäksi sen, että päiväkerho-ohjaaja on vastaanottamassa lapsia kerhon alkaessa. Jokaisessa päiväkerhossa oli tapana ottaa lapsi vastaan kädestä tervehtien ja tervetulleeksi toivottaen. Osalle ohjaajista haastetta yksilön kohtaamiseen toi se, etteivät he muista kaikkia kerholaisia nimeltä. Kaikki vastaajat kokivat, että omalla nimellä kutsuminen on lapselle merkityksellistä. Tilannetta oli eräällä rauhanyhdistyksellä helpotettu lasten askartelemien nimilappujen avulla.

”Se saa laittaa sen oma askarteleman nimilapun kaulaan on se niinkö että tavallaan huomioijaan se lapsi jo siinä ko se tulee kerhoon. Tervehitään ja ne laittaa käsidesit ja sitten että no etippä oma ja se siinä saa samalla sen kehu että oot hienon tehny. Että niinkö sillain otetaan mukavasti vastaan se kerholainen kerhoon.” (Haastateltava 1)

Lapsen yksilöllinen kohtaaminen puhututti haastateltaviani.

”Se on tieteenki haaste ja se aiheuttaa sitten sen että se ei tuu niin läheiseksi ja lämpimäksi se homma.” (Haastateltava 2)

Kerho- ja ohjauskäytänteet vaihtelivat rauhanyhdistysten kesken, mutta ohjaajien tiheä vaihtuvuus ja kerho- ja ohjauskertojen vähäisyys koettiin kaikkialla sekä lapsen että aikuisen kannalta haastavaksi. Useissa vastauksissa kannettiin erityistä huolta ujoista ja aroista kerholaisista.

Haastateltavillani oli kahdesta neljään ohjausvuoroa lukukaudessa. Lasten edun mukaisena tavoitteena oli, että ohjauskerrat pidettäisiin peräkkäisinä viikkoina. Se ei kuitenkaan mahdollistunut kaikkialla. Ohjaajat kokivat, että aikuisten vaihtuvuus selittää myös sitä, miksi kaikki yhdistyksen toimintaan muuten osallistuvat lapset eivät käy päiväkerhossa. Eräällä rauhanyhdistyksellä tilannetta oli pyritty korjaamaan jopa niin, että muutama päiväkerho-ohjaajista oli sitoutunut kuuteen peräkkäiseen ohjauskertaan.

”Niin jos on vaikka kaks viikkoa sama ohjaaja niin niin. No siellä on taas se sama ohjaaja niin mä uskallan taas mennä. Siks ne on peräkkäin.” (Haastateltava 1)

Lasten yksilöllisen kohtaamisen nähtiin toteutuvan parhaimmin askartelutilanteissa tai pienryhmissä. Edistävinä tekijöinä ohjaajat pitivät työparin lisäksi vapaaehtoisia apuohjaajia, joita lähes oli jokaisessa päiväkerhossa läsnä kaksi. Yhdessä päiväkerhossa apuohjaajat eivät olleet vakiintuneet toimintaan. Apuohjaajat olivat yleensä 10–14 -vuotiaita lapsia ja nuoria. Apuohjaajan tehtäviin kuului lukeminen, leikittäminen, siirtymätilanteissa tukeminen, askartelutuokion esivalmistelu sekä lasten toiminnan yksilöllinen tukeminen.

”Monesti siellä on jotku ujommat lapset, jotka ei tykkää olla isossa porukassa, niin pystyy sitten hajottamaan, että joku ottaa niitä sitten. Tai jos jollaki tulee äitiä ikävä, niin sitten on tarpeeksi aikuisia, että pystyy yhen irrottamaan ihan johonki niinkö semmoseen.” (Haastateltava 3)

”Mennee aikaa tavallaan siihen ihan yleiseen semmoseen että pitää langat käsissä niin toisaalta tuntuu ettei siinä hirviästi kerkiä niinku yhtä lasta huomioija. Ehkä parasta siinä on se että siinä on usiampi ohjaaja ylleensä aina niin sillon kerkiää kyllä jakkaa niitä hommia niin, että yks kerkiää parin lapsen kanssa leikkiä niillä pikkuautoilla ja joku voi pitää muutamaa sylissä ja lukiä kirjaa että sillain se on minusta.” (Haastateltava 4)

Yksilöllisellä kohtaamisella koettiin olevan lapsen turvallisuuden tunnetta ja luottamusta vahvistavia vaikutuksia. Sosioemotionaalinen ja kognitiivinen tukeminen ilmeni kauniisti erään ohjaajan kokemuksessa:

”Tullee heti mieleen kun viimekerralla siinä oli yks lapsi jonka isä on kuollu tässä muutama vuosi taaksepäin. Kun sai istua siinä sen vieressä ja näki että se nautti, kun se sai sen huomion siinä. Niin silloin tuli itelle semmonen mieli, että voi että ihanaa kun pysty antaa sille lapselle sen hetken aikaa. Lapsi ei puhunu siitä asiasta. Yleensä kun se sai jutella siinä kun se teki sitä askartelua. Oli ihana istua sen vieressä.” (Haastateltava 5)

Haastateltavieni näkemys oli, että lapsen luonne ja valmiudet määrittelevät paljolti yksilöllisen kohtaamisen olemusta ja tarpeita.

”Osalla on rima niin korkealla että niillä on vaikia alottaakaan sitä omaa hommaansa tai sit jos se mennee vähän pieleen siitä mitä ne on aatellu että minkälainen siitä tulee niin tullee itku ja jumitus ja hommat ei enää suju sillalailla.” (Haastateltava 2)

Ohjaajat kokivat päiväkerhon tärkeäksi tehtäväksi vahvistaa lasten vuorovaikutus- ja ryhmätaitoja. Rauhanyhdistyksen päiväkerho arvioitiin kuitenkin useassa vastauksessa hieman vajavaiseksi tukimuodoksi lyhyen keston ja yhden viikkotapaamisen vuoksi. Erityisesti seurakunnan kerhojen merkitys korostui tässä asiayhteydessä. Päiväkerhon mahdollisuuteen tukea lapsen sosioemotionaalista ja kognitiivista kasvua vaikutti ohjaajien mielestä lapsen kerhokäyntikertojen säännöllisyys.

”Kyllä mä ymmärrän jos ollaan päiväkodissa sen takia mutta ei tuommosesa päiväkerhosa. Ollaanhan me ryhmässä ja pittäähän niiden tulla toimeen ryhmänä ja ryhmässä osata, mutta ei se varmaan tuo niille jotka ei käy missään muusa ku päiväkerhosa, niin ei se niitä niin paljon tue.” (Haastateltava 1)

”Onneksi nykyään käytetään paljon seurakunnan kerhoissa, että tullee kuitenkin semmosta rutiinia siihen hommaa, että ryhmä on ryhmä ja et voi aina toimia niinku haluat.” (Haastateltava 2)

”Jos se lapsi käy siellä aktiivisesti joka viikko. Sehän on tosi lyhyt aika se puoli-toistatuntia viikossa, mutta jos se lapsi käy siellä säännöllisesti, niin kyllä mä uskon että jotaki kehitystä tullee ja tapahtuu siellä.” (Haastateltava 3)

Ryhmän vertaissuhteiden merkitys yksilön kasvun ja kehityksen tukijana korostui läpi aineiston. Ohjaajat kokivat mahdollisten sisarussuhteiden ja tuttujen kavereiden läsnäolon rohkaisevan arempaa lasta. Toverisuhteiden nähtiin aiheuttavan toisinaan myös levottomuutta. Jatkan tutkimustulosteni tarkastelua lapsiryhmän näkökulmasta.

7.3 Ryhmän hallinta

Päiväkerhot olivat toiminnallisesti hyvin samantapaisia keskenään. Ohjaajat työskentelivät yleensä pareittain, mutta poikkeuksiakin oli.

”Pääsääntöisesti parin kanssa, mutta sitten kun on pula ohjaajista nii ollaan yksinki. Jotku tekkee, mutta jotku ei suostu tekemään ja se on ihan hyväki. Että sitten jos on ihan pakko niin jotku tekkee yksinki.” (Haastateltava 4)

Haastateltavani kokivat työparitoiminnan vastuun jakamisen, ryhmähallinnan, siirtymätilanteiden ja turvallisuuden kannalta merkityksellisesti.

”Jos mulla on siinä toinen aikuinen kaverina ja jos mennee ihan oikiasti hulinaksi niin mä voin sanua että ottaa vaikka sylliin sen lapsen.” (Haastateltava 3)

Vastuu jakautui tyypillisesti niin, että toinen ohjaajista otti päätehtäväkseen uskontotuokion ja toinen toteutti toimintatuokion, joka oli lähes poikkeuksetta askartelu. Ohjaajat kertoivat järjestäneen toisinaan erilaisia temakerhoja, kuten peli-, muskari-, ja liikuntakerhoja. Eräs haastateltavistani kertoi myös lasten lauantaista ja joulukerhosta. Uskontotuokion pituudeksi kokonaisuudesta määriteltiin 10- 15 minuuttia.

Päiväkerhon etukäteissuunnittelun määrä ja laatu riippui siitä, miten kattava päiväkerhotyön vuosisuunnitelma rauhanyhdistyksillä oli tehty. Neljä viidestä haastateltavastani kertoi vuosisuunnitelman olemassaolosta. Yksi ohjaajista harmitteli vuosisuunnitelman puuttumista.

”Meidän kerhossa on tosi huonosti välillä tehty ne vuosisuunnitelmat ja minä tykkäisin että ne tehtäs aika selekiästi. Se että mikä on uskontotuokion aihe ja tavallaan otettas just ne tavoitteet, että mikä on sen kerhon tavote ja vaikka määriteltäs askartelu, että mitä tehhään tällön ja minkälaisia – käytetäänkö saksia vai liimaa ja ihan siis. Minusta se helpottais paljon sitä kerhon pitämistä, jos ois tämmönen selekiä suunnitelma.” (Haastateltava 3)

Suunnitelman tekovastuu vaihteli ja suunnitelma tehtiin tavallisesti puolelle vuodelle Kerhopolku -oppaan mukaisesti. Kaikki ohjaajat kokivat uskontotuokion pitämisen josain määrin haasteelliseksi ja kokivat vuosisuunnitelmaan valmistellut uskontotuokiot tärkeiksi. Parilla rauhanyhdistyksellä vuosisuunnitelma sisälsi jokaista kerhokertaa var-

ten myös valmiin askarteluvinkin tai -mallin. Mitä valmiimpi suunnitelma oli, sitä enemmän sen koettiin helpottavan työtä.

”En tiää miten pärjäisin ilman sitä tavallaan.” (Haastateltava 4)

”Varmaan kaikki käyttää sitä eikä tuu mieleenkään, että alkais tekkeen niinku jottain omia, eli aikalailta just sen mukkaan tehään.” (Haastateltava 5)

Kerhopolku -opas oli kaikille ohjaajille tuttu ja käytettävissä. Se koettiin kokonaisuudessaan työtä helpottavaksi tekijäksi, mutta sen käyttöaste vaihteli. Ohjaajat kertoivat löytävänsä oppaasta uskontotuokiomateriaalia, värityskuvia, askarteluvinkkejä ja teoria-tietoa. Kerhopolku -opasta hyödynnettiin erityisesti vuosisuunnitelmaa tehdessä. Yleisen kokemuksen mukaan materiaalia toiminnan suunnittelua ja toteuttamista varten oli riittävästi. Ohjaajat nostivat esille SRK: n omat kirja- ja musiikkimateriaalit, askartelu-lehdet, internetin ja kirjaston.

Haastateltavieni näkemyksen mukaan ryhmänhallinnallisia haasteita toivat suuri ryhmä-koko, ikäerot, vilkkaat ja lapset ja eriaikaan valmistuvat askartelut. Eräs haastateltavani kertoi erityistä tukea tarvitsevan lapsen läsnäolon hämmentävän lapsiryhmää ja haastavan myös ohjaajia. Päiväkerho-ohjaajien tiheän vaihtuvuuden nähtiin saavan osan lapsista testaamaan ohjaajien rajoja ja kyvykkyyttä.

”Ehkä se porukka villiintyy helepommin koska siellä on pienempiä ja on isompia ja on niin erityyppisiä pitäjiä. Jotku ossaa olla jämerämpiä ja jotku on lepsumpia, niin niin ne ei saa sitte kuria.” (Haastateltava 1)

Ohjaajien kokemuksissa yksilö- ja ryhmänhallintaa paransivat piirissä istuminen ja le-vottoman lapsen viereen siirtyminen. Useissa haastatteluissa asioiden havainnollistami-nen nähtiin oppimisen ja ryhmähallinnan kannalta tärkeäksi ja toisinaan haasteelliseksi.

”Mää jotenki sen vejän siihen lapsen arkeen ja otan ne lapset mukkaan siihen us-kontotuokioon, että ne saa itekki kertoa niistä omista havainnoista ja kokemuksis-ta ja keskustellaan niistä sitte. Siinä on sitten ainaki semmonen hetki että se on semmosta vastavuorosta.” (Haastateltava 2)

”Että miten mä oikiasti tuon sen esille sillain, että lapsi sen ymmärtää.” (Haastateltava 4)

Ohjaajat kokivat esikoululaisten tuovan päiväkerhoihin erityispiirteitä. 4- ja 6-vuotiaan kerholaisen hienomotorisiin tasoeroihin, lähinnä saksien käyttöön, viitattiin useassa haastattelussa. Nuorimmat kerholaiset tarvitsivat enemmän ohjausta ja tukea ryhmässä toimimiseen.

”On mukava kun on niitä isompiaki. Jos kaikki on niitä pieniä niin se voi olla aika hiljanen se kerho, että minä puhun ja ne vaan kuuntelee hiljaa. Sitten hoksaa kun on niinku isompia niin ne saattaa jo ite osallistua siihen keskusteluun ja eskarilaiset varsinkin. Ne on jo niin rohkeita ja osallistuvat paljonki siihen sitten. mutta toki jos aattelee että jos siellä ois niinku isompien kerhoja niin niille isommille vois ottaa tosiaan ihan eritasosia askartelujuttuja mitä sitten taas niinku pienemmille.” (Haastateltava 3)

Askartelu ja leikki korostuivat päiväkerhotoiminnassa ja täyttivät ison osan kerhoajasta. Askartelut pyrittiin suunnittelemaan kullekin ikävuodelle soveltuviksi ja ajankohtaan sopiviksi. Ohjaajat keräsivät ja hyödynsivät luonnosta ja kotitaloudesta löytyviä materiaaleja. Lähes kaikilla rauhanyhdistyksillä oli ohjaajien kesken kiertävä kerhokassi, joka sisälsi opetusmateriaalin lisäksi tietoa edellisten kerhojen ohjelmasta ja lapsimääristä. Ohjaajat kokivat ”kerhokuulumisten” tukevan monipuolisen kerhotoiminnan jatkumoa sekä helpottavan ennakointia. Eräällä rauhanyhdistyksellä jatkumoa oli pyritty toteuttamaan myös kerhokerroista toiseen samoina toistuvilla lauluilla ja leikeillä. Ohjaajille askartelutilanteet olivat työntäyteisiä, mutta palkitsevia.

”Siinä ainakin erottuu ne erityyppiset lapset. Jotku tykkää näpertää hirviästi ja ne ei niinkö yhtään tarvi apua. Tai niinku ite tekkee ja pärjää. Sitten on niitä jotka hirviän äkkiä sutasee ja hutasee että pääsee leikkimään ja sitten on semmosia jotka tarvii aikuisen apua joka vaiheessa ja niinku tykkää tehdä yhesä.” (Haastateltava 4)

”Tietenki jos on askarreltu vaikka jotain ja just se työn tulos, että mitä siitä tuli ja lapset on tyytyväisiä ja niistä näkkee, että oli mukava käyvä kerhossa, niin sehän se on se paras anti sitten.” (Haastateltava 5)

Leikille jäävä aika vaihteli. Leikkitoiminta koostui monenlaisista perinne- ja laulu-leikeistä, joita ohjaajat kuvailivat lapsille mieluisiksi. Haastateltavieni kokemuksen mukaan lapset pitävät kirjojen lukemisesta sekä pala- ja lautapeleistä. Eräällä rauhanyhdistyksellä ei ollut juuri ollenkaan leluja ja leikkivälineitä, muualla ne koettiin riittäväksi.

”Leluttoman” rauhanyhdistyksen ohjaajan kokemuksen mukaan vertaissuhteissa tapahtuva leikki on lapselle hyvin merkityksellistä.

”Mää kaipaisin, että siellä ois joku leikkimurkkaus, jossa ois automatto ja joku nukke, että ne lapset sais siellä oikeasti käydä harjoitteleen niitä leikkitaitoja aivan utojen ihmisten kanssa.” (Haastateltava 2)

”Siinä on niin lyhyt aika se, että ehitään ees semmosilla leluilla leikkimään. Pärrjätään nuilla mitä siellä on, ei mittään kovin kummosia..vähän legoja, muumitalo ja keittiö siellä on. Aina ne löytää itellesä jonku.” (Haastateltava 5)

Ohjaajat pitivät vapaata leikkiä lapsille tärkeänä, mutta siihen jäi yleensä vain vähän aikaa. Haastateltavani pyrkivät kuuntelemaan lasten toiveita toiminnan suhteen. Ohjaajat olivat havainneet, että lapset ovat usein arki-iltaisain väsyneitä. Päiväkerhot pyrittiin tämän vuoksi pitämään mahdollisimman kiireettöminä.

”Mää pittiin yhen lastentarhanopettajan kanssa yhdessä, niin se sano aina että, hän haluais pittää semmosen rauhallisen kerhon. Tai tavallaan semmosen kerhon, että lapset saa viiä sitä tilannetta, eikä me mietitä sitä liian valmiiksi. Katotaan että miten lapset siellä jaksaa olla.” (Haastateltava 4)

Ohjaajat kokivat kerhotilat turvallisiksi ja kohtuullisesti muunneltaviksi. Usean ohjaajan mielestä kerhotilat olivat niin pienet, ettei liikuntaleikeille ollut riittävästi tilaa. Liikunta nähtiin lapsille mieluisaksi ja tarpeelliseksi. Osa ohjaajista kertoi toisinaan hyödyntävänsä eteistä ja salitiloja liikuntaleikkejä varten. Esimerkkeinä tästä nousivat keppihevostratsastus ja tempurata.

Päiväkerhotoiminta ei mahdollistuisi ilman vapaaehtoisia ohjaajia ja heidän työpanostaan. Tarkastelen seuraavassa kappaleessa ohjaajien kokemuksia omista ohjausvalmiuksistaan sekä työn haasteista.

7.4 Ohjaajien valmiudet

Haastateltavani olivat toimineet päiväkerho-ohjaajana vuodesta liki kymmeneen vuoteen. Ohjaustyön lisäksi heistä kaikki kertoivat olevansa tai olleensa myös muissa päiväkerhotyön vastuutehtävissä, kuten päiväkerhotyön vastuuhenkilönä tai kerhokaappivastaavana. Päävastuutehtävä koettiin haasteellisena ja aikaa vievänä. Moni ohjaajista

oli osallistunut myös vuosisuunnitelman laatimiseen. Haastateltavani kokivat päiväkerhotyön kehittämisen kannalta tärkeäksi, että vastuutehtävät vaihtelivat ohjaajien kesken. Useissa haastatteluissa kävi ilmi, että uudet vastuuhenkilöt toivat aina mukanaan jotain tuoretta. Useilla rauhanyhdistyksillä oli tehty lähiaikoina paljon työtä muun muassa ohjaajien vaihtuvuuden minimoimiseksi.

Päiväkerhotyön lisäksi haastateltavillani oli myös muita vapaaehtoistyötehtäviä rauhanyhdistyksellä. Haastateltavieni kokemukset päiväkerhon ohjaamisesta olivat positiivisia, vaikka ohjaajien vähäisyys ja ohjauskertojen määrä koettiin toisinaan uuvuttavalta. Ohjaajien näkemysten mukaan ohjaajien motivaatio ja vapaaehtoistyöhön sitoutuminen vaihtelivat.

”Kun ihmiset tekkee sitä vapaaehtosena ja ehkä niinku perheenäitit, niin ne ei aina jaksa sitten niin välittää siitä. Tai niinku jos ei jaksa aatella, että jokainen kerhokerta on lapselle tärkeä tai sillain, niin se mennee heleposti siihen, että väritetäänpä tuosta vähän aanelosta ja sitten mennään kottiin.” (Haastateltava 4)

Haastateltavani kokivat päiväkerhon ohjaustyötä helpottavaksi tekijäksi sen, että työpari on itselle tuttu. Sen nähtiin helpottavan päiväkerhon suunnittelua ja ohjaamista. Vieramman parin kanssa työskentelyn koettiin hankaloittavan tuokioiden ohjaamista ja avointa vuorovaikutusta. Pääosin ohjaajat kunnioittivat toistensa osaamista ja vastuu jakautui tasaisesti sekä luonnollisesti.

Yksilökokemukset päiväkerhon ohjaamisesta vaihtelivat. Ohjaajien kokemuksista nousevia teemoja olivat tieto, taito ja asenne. Tietoa lisääviksi asioiksi haastatteluaineistosta nousivat SRK:n koulutukset ja rauhanyhdistysten omat päiväkerho-ohjaajille suunnatut virkistysillat, päiväkerhotyötä tukeva siviiliammatti sekä monipuolinen oppimateriaali. Haastateltavieni kokemuksen mukaan ohjaajat osallistuvat laiskasti päiväkerho-ohjaajien viikonloppukursseille. Haastateltavistani kaksi oli käynyt kurssilla. Heidän kokemuksensa mukaan kurssit olivat monipuolisia ja konkreettisia.

”Oli uskontotuokion pitämistä, askartelua ja ryhmänhallinta-asioita. Jaettiin vinkkejä kaikkia erilaisia miten tehhään meillä ja miten teillä. Valmisteltiin uskontotuokioita ja harjoteltiin pitämään niitä. Oli se oikiasti varmasti tosi hyvä. Sieltä sai sitten mukkaan erilaisia lauluja ja askarteluideoita tuli semmonen pikkunen nivaska, mitä saa tai voi kokeilla ja tehdä.” (Haastateltava 2)

Loput haastateltavistani olivat harkinneet kurssille menoa. Ohjaajat odottivat saavansa sieltä ideoita sekä tukea toiminnan suunnitteluun, ohjaamiseen ja havainnollistamiseen. Ohjaajien kokemusten mukaan rauhanyhdistysten omia virkistysiltoja pidetään liian vähän. Eräs ohjaajista kertoi vastuuhenkilönä ollessaan pitäneensä virkistysiltoja sekä hyödyntäneensä niissä myös ulkopuolista osaamista. Tapaamisissa oli käsitelty mm. lasten leikkiä ja uskontotuokioiden havainnollistamista. Samaisen ohjaajan kokemus oli, että virkistysilloissa olisi tärkeää ja tarpeellista tarkastella päiväkerhotyölle asetettuja tavoitteita.

”Että me tuetaan niitä lasten vertaissuhteita ja miten me voijaan sitä hommaa tehdä ja entä tätä emotionaalista puolta - mitä siinä kannattaa mejän ottaa huomioon. Siis aivan pureksia palasiksi se sillain konkreettisesti. Se pitäis tehdä näkyväksi. Se on silti nuorallakävelyä se homma. Sillonko ite veti, niin sai tosi tarkasti miettiä, että miten sanani asetan, ettei kukaan vetäis hernettä nokkaan tai tulis semmonen tunne, että mää en ossaa eikä musta oo mihinkään. Ne tavoitteet pitäis niin hienovaraisesti osata tuua esille ja osata taiteilla ja tasapainoilla sen asian kanssa, että kaikilla ois kuitenkin hyvä mieli ja hyvillä mielin tulis tekemään sitä hommaa.” (Haastateltava 2)

Tietoa lisäävät asiat lisäsivät myös taitoa. Muiksi ohjaustaitoja vahvistaviksi asioiksi ohjaajat kokivat päiväkerhoyönkokemuksen ja sen luomat rutiinit, toisen työstä oppimisen sekä äitiyden ja omien lasten kautta saadun pääoman. Haastattelemani ohjaajat suhtautuivat päiväkerhoyöhön positiivisella asenteella ja kokivat selviävänsä siitä hyvin tai kohtuudella. Ohjaajat kuvailivat saavansa parhaat onnistumisen kokemuksensa lasten vilpittömän ilon kautta. Ohjaajat luottivat osaamiseensa ja tekivät työtä omien taitojen tai mielenkiinnonkohteiden mukaan.

”Mahtava leikkiä niitten kans, ite ku tykkää laulamisesta.” (Haastateltava 3)

”Kaikki oli lasten mielestä mukavaa. Siitä tuli semmonen hyvä mieli. Ja kaikkien lasten mielestä, ei ollu kukkaan joka ois sanonu, että ei ollu kiva askarrella. Ku joskushan on semmosia. Niin jotenki oli semmonen hyvä mieli, että hyvin meni kerhoilta nyt, eikä kellään ollu paha mieli.” (Haastateltava 5)

Ohjaajat kokivat päiväkerhotyön sekä fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta huolehtimisen vastuulliseksi. Ohjaajien näkemykset päiväkerhosta lapsen kasvun ja kehityksen tukijana vaihtelivat, mutta jokaisen haastateltavani mielestä päiväker-

ho toimintamuotona on tärkeä. Ohjaajat kokivat päiväkerhon tärkeimmäksi tavoitteeksi kristillisten arvojen siirtämisen ja juurruttamisen. Kaikki haastateltavani aikoivat jatkaa päiväkerho-ohjaajina haastavista hetkistä huolimatta.

”Sitä aina mieltii, että oisko helpompaa kulkea emäntävuorossa (kahvitusvastuu erilaisissa tilaisuuksissa), mutta toisaalta tykkään olla lasten kanssa ja musta on mukavaa että tuolla yritetään kehittää sitä toimintaa, ettei se junnaa paikallaan. Vähän mietitään, että mikä on järkevää ja mikä on lapsille hyvä.”
(Haastateltava 5)

Eräs haastateltavistani esitti keskustelumme lopussa haasteen tietämättä aiheen ajankoh-
taisuudesta:

*”Pystyiskö pitämään semmosia päiväkerhoja kotona oleville lapsille, jotka oikias-
ti ois päivällä. Siellä vois olla samalla äiteille joku vähän niinkö perhekerhon
tyyppinen juttu.”* (Haastateltava 2)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastatteluaineisto vahvisti kokemustani siitä, että vapaaehtoistoimijat omaavat usein runsaasti hiljaista tietoa. Eskola (2001, 207) kuvailee hiljaista tai äänetöntä tietoa tiedoksi, jonka nojalla ihminen kykenee tekemään osuvia arvioita tapahtumista, kohteista, tilanteista tai omasta toiminnastaan ilman, että osaisi tarkasti sanoa, millaisten tosiasioiden tai säännönmukaisuuksien tuntemiseen hänen kykynsä perustuu. Hiljainen tieto on kehittynyt arkikokemusten ja käytännön tekemisen kautta.

Haastateltaviani yhdistävä piirre on äitiyden tai toisten lasten kanssa työskentelyn kautta saatu hiljainen tieto lapsen ja lapsuuden olemuksesta, ja se näyttäytyy opinnäytetyöni tutkimustehtävän kannalta monella tavalla suotuisasti. Haluan korostaa, että johtopäätökseni perustuvat lähtökohtaisesti siihen ajatukseen, että vapaaehtoisilta ei edellytetä ammatillisen tutkinnon ja sen kautta saadun teorian tiedon kaltaista ymmärrystä (Mykkänen-Hänninen 2007, 34). Tämän vuoksi tarkasteluni kohdistuu erityisesti päiväkerho-ohjaajien vahvuuksiin lapsen sosioemotionaalisen ja kognitiivisen kasvun tukijana. Toivon että aineistosta nousevat, lapsen tai lapsiryhmän kannalta epäsuotuisat asiat toimivat SRK:n ja rauhanyhdistysten päiväkerhotyön kehittämisen välineinä.

Haastatteluvastausten mukaan päiväkerho muistuttaa lapsiryhmän koolta ja ikärakenteelta perinteistä päiväkotiryhmää. Myös aikuisten kasvattajien määrä on yleensä sama. Päiväkotityötä tehneenä luonnehtisin haastateltujeni tehtävää vaativaksi ja vastuulliseksi. Mykkänen-Hänninen (2007, 51) toteaa, että vapaaehtoistoiminnassa näkyy toisinaan ammattiauttamisen piirteitä.

Ohjaajat tiedostavat SRK:n päiväkerhotyön tavoitteet ja oman perustehtävänsä. Perustehtävä vastaa kysymykseen, miksi mikin työ tai työpaikka on olemassa (Haapamäki 2000, 21). Tärkeimmäksi ja haasteellisena koetuksi tehtäväksi nousee kristillinen kasvatusta ja opetus, mutta haastatteluaineiston mukaan päiväkerho nähdään merkitykselliseksi myös lapsen sosiaalistumisprosessin kannalta. Päiväkerhon perustehtävän toteutumiseen vaikuttavat lapsiryhmän koko ja vireystila (Mikkola & Nivalainen 2009, 59).

Haastatteluaineiston perusteella päiväkerho-ohjaajat kokevat lapsuuden ainutlaatuisena ja arvokkaana elämänvaiheena ja haluavat vaalia varhaiskasvatuksen tärkeintä tehtävää,

pienien lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämistä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11). Tämä ilmenee haastateltavieni sitoutumisena vapaaehtoistyöhön ja aktiivisena vuorovaikutuksena lapsiin.

SRK: n päiväkerho on kuitenkin rakenteeltaan sellainen, että asettaa haasteita sekä ohjaajalle, että lapsille. Ohjaajien näkökulmasta vähäiset ohjausvuorot ja lyhyt kohtaamisaika hankaloittavat lapsiryhmään ja siellä toimiviin yksilöihin tutustumista. Tutustumista hidastaa myös se, että osa lapsista käy kerhossa epäsäännöllisesti. Lapselle ohjaajien tiheä vaihtuvuus ja päiväkerhoryhmän eläminen voivat tuntua selviytymistaistelulta. Lapsella on tarve hakeutua toisten lasten seuraan, mutta alle kouluikäisen lapsen kyvyt toisten kanssa toimimiseen ovat vielä vajavaiset. Tämän vuoksi lasta tulisi suojella liiallisilta vuorovaikutussuhteilta. (Mikkola & Nivalainen 2009, 20.)

Päiväkerhosta muotoutuu lapselle yhteisö, johon hänen pitäisi pystyä turvallisesti liittymään. Toisten huomioiminen ja huomioon ottaminen sekä omien halujen ja tarpeiden säätelyn oppiminen ovat tarpeellisia taitoja. Näiden taitojen harjoittelu alkaa kotona ja jatkuu vieraiden aikuisten tukemana. (Mikkola & Nivalainen 2009, 20.) SRK: n päiväkerhotyön tavoitteet korostavat juuri tätä pyrkimystä. Yhteisön kehittymisen kannalta on välttämätöntä, että yhteenkuuluvuuden tunnetta vahvistetaan yhteisten arkipäivän kokemusten avulla. Lasten kanssa pidettävät yhteiset kokoontumiset vahvistavat perustehtävää ja lapsen yksilöllistä, vastuullista kasvua. (Haapamäki 2000, 33- 34.) Yksittäinen lapsi tarvitsee sosiaalisten taitojen harjoitteluun toisia lapsia sekä sensitiivisiä aikuisia. Hyvän vertaisryhmän tiedetään tukevan monella tavalla lapsen taitojen kehittymistä ja sosiaalista kompetenssia. (Repo 2013, 120- 121.)

Haastatteluaineistosta käy ilmi, että SRK: n päiväkerhossa tapahtuva lapsen sosioemotionaalinen ja kognitiivinen kasvu toteutuu ensisijaisesti ryhmätoiminnassa. Lapsiryhmä kokoontuu ohjattuna yhteen kerhon alkaessa ja päättyessä. Näissä tuokioissa on uskonnollinen painotus, mutta ne sisältävät myös arkisten kuulumisten vaihtoa. Kohtaamisessa korostuu seurakunnan päiväkerhotyön tavoin lapsen hyvinvointia ja turvallisuutta vahvistava tunne siitä, että hän että lapsi kelpaa ihmisille ja Jumalalle, joka rakastaa ja pitää hänestä huolta (Sakasti evl.fi 2013,5, hakupäivä 24.11.2013).

Uskontotuokioiden lisäksi tyypillinen kerhokerta sisältää yhteisen askartelutuokion ja leikkiä, lukemista tai pelaamista pienryhmissä. Mattila (2013, 61) luonnehtii lapsen aitoa kohtaamista varhaiskasvatuksen tärkeimmäksi työvälineeksi. Se vaatii aikuiselta pysähtymistä lapsen salaisuuden äärelle ja kohtaamista hänet fyysisesti ja psyykkisesti samalta tasolta. Haastatteluaineiston perusteella ohjaajat ymmärtävät, että lapsen taso on aikuisen tärkein työskentelypaikka. Tämä ilmenee siinä, että ohjaajat kokoavat lapsia piiriin ja osallistavat heitä havainnollistamisen avulla yhteiseen toimintaan ja keskusteluun. Tällä tavalla he vahvistavat tiedostamattaan lapsen sosioemotionaalaisia ja kognitiivisia taitoja, kuten ryhmässä olemista, kuuntelua sekä keskittymis- ja päättelykykyä.

Lapsi on taitava lukemaan ympäristönsä tunnekieltä. Tapa, jolla aikuinen huomioi lapsen ja hänen tarpeensa, herättää aina erilaisia tunteita eli emootioita. Perusturvallisuus syntyy ja kehittyy lapsen arjessa kohtaaman hyväksynnän ja läheisyyden vaikutuksesta. Luottamus puolestaan syntyy aikuisen sitoutumisesta, hyväksynnästä ja tuen antamisesta. (Mikkola & Nivalainen 2009, 20.) Tällainen tukeminen ilmenee päiväkerhotyössä ohjaajien pyrkimyksenä lapsen yksilölliseen kohtaamiseen, arkojen lasten rohkaisuna sekä vauhdikkaiden lasten syliin ottamisena tai huomioimisena. Tuen antaminen konkretisoituu askartelutilanteissa, jossa ohjaajat pyrkivät jakamaan voimavaransa tasaisesti.

Repo (2013, 123) korostaa, että ryhmän turvallisuutta voidaan lisätä myös me-henkeä vahvistamalla. Me-henkeä kohentavat huumori ja iloisen ilmapiirin luominen. Haastatteluaineistosta nousi esille, että lapset ovat ohjaajien ilonlähde. Ohjaajat ovat kyvykkäitä havainnoimaan lapsiryhmän toimintaa ja vireystilaa. Heillä on rohkeutta heittäytyä hetkeen ja he hyödyntävät omia erityistaitojaan päiväkerhotyössä. Tämän toteutuminen edellyttää riittäviä resursseja sekä ohjaajien välistä luottamussuhdetta. Haastatteluaineiston perusteella tutulla ja läheisellä työparilla on suuri vaikutus kerhon suunnittelun ja ohjaamisen onnistumisen kannalta. Ohjaajan luottamusta ja itsevarmuutta vahvistavat lisäksi vuosisuunnitelma, koulutukset ja kokemus. Näillä on mielestäni suoria vaikutuksia lapsiryhmään.

Haastattelutuloksista käy ilmi, että ohjaajat tunnistavat lapsijoukossa monenlaisia persoonia sekä myönteisiä vertais- ja ystävyys-suhteita. Hyvät ystävyys-suhteet vahvistavat lapsen itsearvostusta ja emotionaalista hyvinvointia sekä laajentavat hänen sosiaalista kompetenssiaan ja prososiaalisia taitoja. Prososiaalisuudella tarkoitetaan käyttäytymistä,

jolla on myönteisiä seurauksia ja se parantaa toisten ihmisten psyykkistä tai fyysistä hyvinvointia. (Repo 2013, 118.) Päiväkerhossa käyvien lasten välisiä suhteita vahvistaa se, että he kohtaavat toisiaan myös muissa rauhanyhdistyksen kokoontumisissa ja vapaa-ajallaan. Tämän nähdään vahvistavan myös päiväkerho-ohjaajien ja vanhempien välistä kasvatuskumppanuutta. Haastatteluaineiston perusteella sisarusuhteet tuottavat turvaa, mutta liiallinen vastuu voi rajoittaa yksilön osallistumismahdollisuuksia.

Vaikka sekaryhmät koetaan myös myönteisenä asiana, ikätasoihin jakamisen nähdään helpottavan kerhotoiminnan suunnittelua ja inhimillisiin tavoitteisiin pääsemistä. Haastateltavani viittasivat useassa keskustelussa 4-vuotiaiden saksien käyttöön ja ryhmän sääntöjen noudattamisen haasteisiin. Näkemykseni mukaan sekaryhmät voivat aiheuttaa erityisesti 4-vuotiaille päiväkerholaisille pelkoa ja hämmennystä. Pienimmät lapset tarvitsevat aikuisen erityistä tukea, ohjausta ja opetusta vertaissuhteissa selviytyäkseen ja kehittyäkseen (Repo 2013, 119).

5- ja 6-vuotiaat ovat taidoissaan sen verran harjaantuneempia, että kaikille mielekkään toiminnan suunnittelu haastaa ohjaajat. Esikoululaiset osallistuminen päiväkerhotoimintaan vaihteli ja aineiston perusteella esikoulu on tuonut uusia merkityksiä 6-vuotiaan elämään (Almqvist 2009, 103). Haastatteluaineisto ilmensi, että esikoululaiset turhautuvat herkästi ja liian haasteellinen toiminta voi puolestaan aiheuttaa nuoremmille lapsille epäonnistumisen kokemuksia. Toisaalta esille tuli myös näkemys, että vanhemmat lapset toimivat esimerkkinä ja rohkaisuna nuoremmille. Näin ollen kaikenlaisilla ryhmärakenteilla on moninaisia vaikutuksia. Aiheesta olisi hyvä keskustella yhdistysten tasolla perustehtävän, tavoitteiden ja resurssien näkökulmasta. Näkemykseni mukaan 4- ja 5-6-vuotiaisiin jaetut ryhmät edistävät paremmin tavoitteiden toteutumista.

Haastatteluaineiston perusteella päiväkerhossa leikitään, pelataan ja luetaan mahdollisimman paljon. Lelut palvelevat pääosin lasten tarpeita. Lapset pitävät perinneleikeistä ja lukemisesta, sekä vapaasta vertaisryhmissä tapahtuvasta leikistä. Ohjaajat tiedostavat jonkin verran leikin hyötyjä lapsen kehityksen tukijana, mutta leikille jäävä aika on lyhyt. Lasten leikkiä tulisi vaalia, eikä sitä saisi keskeyttää (Repo 2013, 178). Tästä pedagogisesta näkökulmasta tarkasteltuna on suotuisampaa, että päiväkerhon toiminta painottuu ryhmäleikkeihin, pelaamiseen ja lukemiseen. Nämä toimintamuodot tarjoavat lapsille lukuisia sosioemotionaalisia ja kognitiivisia taitoja edellyttäviä ja kehittäviä

haasteita. Suositussa *karhu nukkuu* – leikissä lapsen on opeteltava laulun sanat ja melodia sekä leikin säännöt. Leikissä lapsen on toimittava ryhmässä ja kohdattava monenlaisia tunteita itsessään ja toisissa.

Haastatteluvastausten kokonaisuutta tarkastellessa SRK: n päiväkerhoto näyttö näyttö avoimia varhaiskasvatuspalveluja täydentävänä toimintamuotona lisäten lasten ja perheiden hyvinvointia ja ennaltaehkäisten ongelmia (Sosiaaliportti 2012, hakupäivä 16.7.2013.) Päiväkerholla on sen piirissä käyville lapsille ja perheille erityistä merkitystä sen vuoksi, että siellä tarjotaan uskontokasvatusta Raamatun, hengellisten laulujen ja rukousten kautta, sekä tutustetaan lapsia kirkkovooteen (Kallioranta 2013, 83- 34).

Päiväkerho voi riittää kotihoidossa olevan lapsen tukimuodoksi, jos hän käy siellä säännöllisesti. Haastatteluaineiston perusteella seurakunnan tai muiden varhaiskasvatuspalvelujen vaikutus nähdään positiivisena ja merkityksellisenä lisänä. Henkilökohtaisen näkemykseni mukaan koulunaloitus voi aiheuttaa erityishaasteita lapselle, joka ei ole saanut harjoitella sosioemotionaalisia taitojaan ohjatuissa vertaisryhmissä. Koulukypsyyteen voivat vaikuttaa myös muut tekijät (Jantunen 2009, 99).

Vapaaehtoistoimijoiden tulisi ehdottomasti saada riittävästi tietoa päiväkerhotoiminnassa kulkevista erityislapsista. Haastatteluaineistosta kävi ilmi, että tiedonpuute koetaan epävarmuustekijänä ja turvallisuusriskinä. Jokaisessa päiväkerhotilassa tulisi olla ajantasaiset perustietokaavakkeet lapsista huoltajien yhteystietojen kera. Toinen turvallisuuden liittyvä huomioni on, ettei päiväkerhoja tulisi koskaan pitää yhden vastuullisen aikuisen voimin.

Useat järjestöt tarjoavat vapaaehtoistyöntekijöille työnohjausta. Työnohjaus on tavoitteellista toimintaa ja tapahtuu vuorovaikutuksessa ohjattavien ja ohjaajien välillä. Työnohjauksella pyritään ohjattavan kasvun ja kehittämisen edistämiseen sekä jaksamisen tukemiseen. Vapaaehtoistyön työohjauksessa nousee usein esille arkisia käytännön ongelmia. (Mykkänen-Hänninen 2007, 60- 62.)

Haastatteluaineiston perusteella päiväkerho-ohjaajat kaipasivat enemmän rauhanyhdistyksillä järjestettäviä virkistysiltoja ohjaustyön tueksi, vaikka kokivat selviävänsä siitä kohtuudella. Vapaaehtoistoimijan näkökulmasta yhteisöllisyyden kokemus syntyy mah-

dollisuudesta olla vuorovaikutuksessa toisten vapaaehtoistyöntekijöiden, mutta myös ammattilaisten kanssa (Mykkänen-Hänninen 2007, 64). SRK: n järjestämällä viikonlopukurssilla käyneet ohjaajat olivat kokeneet tämän todeksi ja kehottivat kaikkia päiväkerho-ohjaajia käymään kurssilla.

Kannustaisin yhdistyksiä hyödyntämään jäseniensä ammattitaitoa sekä ulkopuolista osaamista. Haastatteluvastauksista esiin nousseet haasteet liittyvät muun muassa ryhmänhallintaan, tuokioiden suunnitteluun ja ohjaamiseen, leikin sekä päiväkerhoikäisen lapsen kehitysvaiheiden tukemiseen. Virkistys- ja kehittämisilloissa olisi hyvä puhua myös päiväkerhon tavoitteiden toteutumisesta sekä toiminnan sisällöllisistä orientaatioista. Vaikka vapaaehtoisilta päiväkerho-ohjaajilta ei edellytetä varhaiskasvatussuunnitelman tuntemista, haluaisin korostaa, että lapset toimivat ja ajattelevat leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen ja eri taiteen alueisiin liittyvä toimimisen avulla (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20). Luonto tarjoaa eri vuodenaikoina paljon ihmeteltävää, joten päiväkerhotoimintaa voisi siirtää rohkeammin sisältä ulos. Ulkotilat mahdollistavat myös vapaamman liikkumisen.

Jantunen (2009,57) korostaa satujen, luonnon ja hiljaisuuden merkitystä lapsen sosio-emotionaalisen ja kognitiivisen kehityksen tukijana. Kun lapsi oppii kuuntelemaan näitä elementtejä, hän oppii kuuntelemaan myös ihmisiä ja elämää. Sadut auttavat lasta eläytymään toisen ihmisen asemaan ja kuuntelemaan, mitä heillä on sanottavanaan.

9 POHDINTA

Mieleeni hiipii muisto heinäkuisesta hellepäivästä, kun istuin kotimme portailla ja päärynä sulii lämmöstä sormieni välissä. Tunsin epätoivoa siitä, ettei minulla ollut keväisten tutkimustoiminnan opintojen aikana vielä minkäänlaista ajatusta opinnäytetyöni aiheesta. Tiesin tullessani opinnoissani siihen kriittiseen vaiheeseen, että ammattiin valmistumiseni oli pitkälti kiinni opinnäytetyöprosessini etenemisestä. Elän elämässäni paljon puhuttuja ruuhkavuosia, joten itseäni kiinnostavan opinnäytetyöaiheen keksiminen tuntui selviämisen edellytykseltä.

Opinnäytetyöprosessistani muotoutui alun toivottomuuden jälkeen monella tavalla mielenkiintoinen ja merkityksellinen. Vaikka vanhoillislestadiolainen herätysliike on itselleni hengellisessä mielessä läheinen, oli päiväkerhoyö minulle työmuotona vieras ja siihen liittyi monenlaisia ennako-olettamuksia. Koin lähtökohtani aiheen tutkimiseen hyväksi. Herätysliikkeen arvojen tunteminen helpotti haastateltavien kohtaamista ja tiedonpuute tuki ”tutkijan” asemassa toimimista opinnäytetyön eri vaiheissa.

Opinnäytetyö herkisti aistini kaikelle sille yhteiskunnassa käytävälle keskustelulle, mikä liittyi jollakin tavalla opinnäytetyöni sisältöön. Eräs paikallislehden artikkeli sai minut tutustumaan vapaaehtoisen auttamisen verkkopalveluun. Palvelua ylläpitää Suomen evankelis-luterilaisen seurakunnan verkosto ja sivuston kautta voi sekä antaa, että pyytää apua. Pelkästään Oulun alueella on tällä hetkellä avoinna 49 vapaaehtoistyöpaikkaa ja Oulun Diakonissalaitoksella 23. (Suurella sydämellä 2013, hakupäivä 26.11.2013.) Tämä ilmentää vapaaehtoistyön tarvetta yhteiskunnassamme. Avun ja tuen tarvitsijoita löytyy jokaisesta ikä- ja sosiaaliluokasta.

Mielenterveyden keskusliiton toiminnanjohtaja Olavi Sydänmaalakka puhui Ylelle antaneessa haastattelussaan (13.11.2013.) suorituskeskeisen yhteiskunnan negatiivisista vaikutuksista lapseen. Pysähdyin tuolloin pohtimaan sitä, mitä nykyajan lapsilta oikeastaan vaadimme. Pitääkö lasten aina pärjätä? Samaa asiaa kyseenalaistivat myös Elsa Huttunen ja Jari Sinkkonen (hakupäivä 4.11.2013). Heidän näkemystensä mukaan nykylapset ovat lujilla. Lasten elämää varjostavat muun muassa digitaaliset pelit, väkivalta ja liialliset, vaihtuvat ihmissuhteet. Asiantuntijat kantoivat huolta siitä, että lapset

lakkaavat leikkimästä ja korostivat kodin merkitystä lapsen kasvun tukijana. Kodin merkitys korostui myös opinnäytetyöni aineistossa ja SRK: n päiväkerhotyössä.

Henkilökohtaisella tasolla opinnäytetyöprosessi merkitsi minulle ennen kaikkea ammatillista kasvua. Työn teoreettisen viitekehyksen sisällön työstäminen lisäsi tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä avoimesta varhaiskasvatuksesta. Haastattelurungon valmistaminen ja aineistonkeruuvaihe haastoivat pohtimaan ihmisen kohtaamiseen liittyviä merkityksiä ja vahvistivat vuorovaikutustaitojani. Näkemykseni mukaan sosiaalialan työssä tarvitaan usein lisäkysymyksiä tai tarkentavia ja tulkitsevia kysymyksiä sekä kuuntelutaitoa. Vuorovaikutustilanne voi muistuttaa merimatkaa, jossa on seurattava merkkejä päästäkseen määränpäähän. Totesin opinnäytetyötä tehdessäni, että opinnäytetyö on eräänlainen projekti, jollaisissa tulen mahdollisesti työskentelemään tulevaisuudessa sosionomina.

SRK: n yhdyshenkilö korosti työni vahvistavan näkemyksiä siitä, että päiväkerho SRK: n toimintamuotona on edelleen tärkeä. Arkipäivisin kokoontuvat perhekerhot ovat vaikiintuneet jo useiden rauhanyhdistysten toimintaan. Perhekerhojen suosio on herättänyt keskustelua siitä, korvaako uusi toimintamuoto päiväkerhon. Keskustelimme opinnäytetyöni löydöksistä ja siitä, mikä tekijät selittävät päiväkerhojen alhaista tai vaihtelevaa käyttöastetta. (Hintikka, 27.11.2013, keskustelu.)

Opinnäytetyössäni nousi esille, että päiväkodissa päivänsä viettävät lapset ovat väsyneitä osallistumaan illalla järjestettäviin päiväkerhoihin. Osallistumishaluttomuuteen vaikuttavana tekijänä nähtiin myös ohjaajien tiheä vaihtuvuus. Molemmat seikat vahvistavat sitä tosiasiaa, että lapset ylikuormittuvat liiallisten ihmissuhteiden vaikutuksesta, vaikka tarvitsevat vertaissuhteita. Päiväkerho tarjoaa aineistoni perusteella turvallisen pohjan vertaissuhteissa tapahtuvalle kasvulle. Osallistujajoukossa on myös huomattavan paljon kotihoidossa olevia lapsia, joille päiväkerho voi olla yksi viikon kohokohdistista. Omat ajatukseni päivä- ja perhekerhojen merkityksistä ovat SRK: n näkemysten kanssa yhteneväiset: niillä on toisiaan tukeva ja täydentävä vaikutus. Aikuisten välisillä vertaissuhteilla tiedetään olevan vanhemmuutta vahvistava voima.

Käydyn keskustelun (Hintikka, 27.11.2013) aikana minulle ilmeni, että SRK: n perhe- ja diakoniatyön vuoden 2014 teema on kohtaaminen. Kohtaamisen merkitys korostuu

myös opinnäytetyössäni. Esille nousseita onnistuneen kohtaamisen rakennusaineita ovat kiireettömyys, vilpitön kiinnostus ja yhteinen kohtaamisen taso.

Oman näkemykseni mukaan päiväkerhon kehittämistyön painopiste tulisi olla ohjaajien vaihtuvuuden ja ryhmärakenteiden tarkastelussa. Asioita on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää tarkastella vapaaehtoistoimijoiden resurssien näkökulmasta niin, että toiminta säilyy inhimillisenä ja vapaaehtoiset tekevät sitä hyvillä mielin. Yhtälöstä muodostuu näin ollen melko moniulotteinen.

Opinnäytetyöni valmistuessa tunnen pientä harmia siitä, etten käsitellyt kasvatuskumppanuuden teemaa haastateltavieni kanssa laajemmin. Samanaikaisesti tunnen nahoissani sen, millainen voimainponnistus opinnäytetyön tekeminen oli itselleni tiukkaan aikatauluun, viimeisen työharjoitteluun ja pienten lasten äitinä olemiseen yhdistettynä. Kasvatuskumppanuuden toteutuminen SRK:n päiväkerhotyössä olisi mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe.

Pyrin käyttämään opinnäytetyössäni 2000-luvun lähteitä. Minulle muodostui ohjaavien opettajieni kanssa näkemyseroja siitä, onko Mannerheimin lastensuojeluliiton tietokulman (2013) aineisto luotettava lähde ikävuosien kehitysvaiheiden kuvaamiseen? Mannerheimin lastensuojeluliiton tiedottaja kertoi materiaalin olevan asiantuntijaryhmissä projekteina toteutettua ja useissa opinnäytetyöissä hyödynnettyä (Heikkilä 15.11.2013, sähköpostiviesti). Näkemykseni mukaan aineisto on sellaista, että se soveltuisi hyvin vapaaehtoistoimijoiden tarkasteltavaksi.

Minut pyydettiin aineistonkeruun jälkeen erään rauhanyhdistyksen päiväkerho-ohjaajien suunnittelupalaveriin kertomaan opinnäytetyöni tuloksista. Tulokset herättivät lähes kiivasta keskustelua siitä, mihin vapaaehtoiset ovat velvoitettuja sitoutumaan. Havainnointi vahvisti monella tavalla haastatteluaineistoni luotettavuutta ja aineistossa viitatut motivaatioerot konkretisoituivat.

Haluan lopuksi palata opinnäytetyöni alussa olevaan runoon. Sen surkuhupaisa sisältö on voimaannuttava: *On rohkeutta, että uskaltaa, vaikka pelottaisi.* Tämä opinnäytetyöprosessi vahvisti kokemustani siitä, että elämä on alusta loppuun saakka oppimista ja toinen toisemme auttamista.

LÄHTEET

- Airas, Christel & Brummer Kaarina 2002. Leikki on ikkuna lapsen sisäiseen maailmaan. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.). Pesästä lentoon. Kirja lapsen kasvattajalle. 2.painos. Helsinki: Wsoy. Sivut 162–183.
- Alila, Kirsi & Portell, Tuija 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:14.
- Almqvist, Fredrik 2009. Koulukypsyys mielenterveyden näkökulmasta. Teoksessa Jantunen, Timo & Lautela, Raija (toim.). Kuningasvuosi. Leikin kulta-aika. Helsinki: Tammi. Sivut 103–108.
- Alopaus-Karhunen, Pirkko & Wennermark, Pirjo-Liisa 2004. Evankelisluterilaisen kirkon lapsityön historiaa. Teoksessa Heinonen, Leena & Luodeslampi, Juha & Salmensaari, Leena (toim.). Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja. Sivut 13–23.
- Eskola, Antti 2001. Vapaaehtoistyössä oppimisen sosiaalipsykologiaa. Teoksessa Eskola, Antti & Kurki, Leena (toim.). Vapaaehtoistyö oppimisena ja auttamisena. Tampere: Vastapaino. Sivut 201–214.
- Eskola, Jari 2007. Teemahaastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa Viinamäki, Leena & Saari, Erkki (toim.). Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi. Sivut 32–45.
- Haapamäki, Jouko 2000. Näkökulmia päivähoiton yhteisöllisyyteen. Teoksessa Haapamäki, Jouko & Kaipio, Kalevi & Keskinen, Soili & Kuoksa, Maria & Uusitalo, Ilkka (toim.). Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusyhteisönä. Helsinki: Tammi. Sivut 14–25.
- Haapamäki, Jouko 2000. Yhteisöllisyyden rakentaminen. Teoksessa Haapamäki, Jouko & Kaipio, Kalevi & Keskinen, Soili & Kuoksa, Maria & Uusitalo, Ilkka (toim.). Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusyhteisönä. Helsinki: Tammi. Sivut 33–47.
- Haapsaari, Jouko 2000. Työ jatkuu lasten parissa. Teoksessa Hautamäki, Aimo & Savella, Voitto (toim.). Tulevaisuuteen ja toivoon. Vuosikirja 2000. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino oy.
- Haastettu kirkko 2012. Suomen evankelisluterilainen kirkko vuosina 2008- 2011. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja. Hakupäivä 8.9.2013.

<[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/\\$FILE/Haastettu%20kirkko.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/$FILE/Haastettu%20kirkko.pdf)>

Hakkarainen, Pirkko 2003. Tukea ja mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnalle. Helsinki: Kansalaisareena ry.

Harju, Ulla-Maija & Niemelä, Pauli & Ripatti, Jaakko & Siivonen, Teuvo & Särkelä, Riitta 2001. Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä. Helsinki: Edita.

Heikkilä, Camilla, tiedottaja, Mannerheimin lastensuojeluliitto. Re: Vanhempainnetin tietokulmasta. Sähköpostiviesti annukka.pahkala@edu.token.fi 15.11.2013.

Hintikka, Jouni, lapsi- ja nuorisotyönsihtööri, SRK. Keskustelu 27.11.2013.

Hintikka, Jouni, lapsi- ja nuorisotyönsihtööri, SRK. Puhelinhaastattelu 31.8.2013.

Hintikka, Maija 2009. Leikki, lapsuuden tärkein asia. Teoksessa Jantunen, Timo & Lautela, Raija (toim.) Kuningasvuosi. Leikin kultaa-aika. Helsinki: Tammi. Sivut 140–163.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.

Huttunen, Elsa & Sinkkonen Jari 2013. Anna lapsen leikkiä vauhdikkaasti. Hakupäivä 4.11.2013.

<http://yle.fi/uutiset/lastenpsykiatri_sinkkonen_anna_lapsen_leikkia_vauhdikkaasti/6915317>

Hänninen, Tuomas 2012. Rauhanyhdistysten tehtävä ja tarkoitus. Teoksessa Palola, Ari-Pekka & Vänttilä, Sirkka (toim.). Jumalan valtakunta muuttuvassa ajassa. Ajankohtaista 2012. Porvoo: Bookwell Oy. Sivut 202–207.

Jantunen, Marja 2009. Sadut ja mielikuvitus. Teoksessa Jantunen, Timo & Lautela, Raija (toim.). Kuningasvuosi. Leikin kultaa-aika. Helsinki: Tammi. Sivut 48–57.

Jantunen, Timo 2009. Mitä koulu voi odottaa esiopetukselta. Teoksessa Jantunen, Timo & Lautela, Raija (toim.). Kuningasvuosi. Leikin kultaa-aika. Helsinki: Tammi. Sivut 98–102.

Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Kolmas painos. Jyväskylä: Gummerus.

Kalliala, Marjatta 2002. Korvaamaton leikki. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.). Pesästä lentoon. Kirja lapsen kasvattajalle. 2.painos. Helsinki: Wsoy. Sivut 184–209.

- Kallioranta, Klaus 2013. Tärkeä tuki kristillisessä kasvatuksessa. Rauhanyhdistysten päiväkerhotoiminta kerholaisten vanhempien kokemana. Pro gradu-tutkielma. Itäsuomen yliopisto, Joensuu.
- Keltinkangas – Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: Wsoy.
- Kirkko muutosten keskellä 2004. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000-2003. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja: 89. Hakupäivä 14.9.2013.
<[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDDB9C38745C22576F20030A70E/\\$FILE/Kirkko%20muutosten%20keskell%E4.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDDB9C38745C22576F20030A70E/$FILE/Kirkko%20muutosten%20keskell%E4.pdf)>
- Koskiahho, Briitta 2001. Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Eskola, Antti & Kurki, Leena (toim.). Vapaaehtoistyö oppimisena ja auttamisena. Tampere: Vastapaino. Sivut 15–40.
- Kurppa, Reijo 2009. Koulukypsyys ja sen arvioiminen koululääkäriin näkökulmasta. Teoksessa Jantunen, Timo & Lautela, Raija (toim.). Kuningasvuosi. Leikin kultaa-aika. Helsinki: Tammi. Sivut 109–120.
- Kylmä, Jari & Juvakka, Taru 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.
- Laitinen, Merja 2010. Kontekstin ja teorian hahmottamisen taito. Teoksessa Hurtig, Johanna & Laitinen, Merja & Uljas-Rautio, Katriina (toim.). Ajattele itse! Tutkimuksellisen lukutaidon perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus. Sivut 44–70.
- Lamberg, Arto, varhaiskasvatusjohtaja, Oulun kaupunki. Päiväkodin johtajien ja tiimivastaavien luento. Syyskuu 2013.
- Lautela, Raija 2009. Keskellä uutta syntymää. Teoksessa Jantunen, Timo & Lautela, Raija (toim.). Kuningasvuosi. Leikin kultaa-aika. Helsinki: Tammi. Sivut 26–39.
- Lyytinen, Paula & Lyytinen, Heikki 2002. Tiedollinen kehitys lapsuudessa. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.). Pesästä lentoon. Kirja lapsen kasvattajalle. 2.painos. Helsinki: Wsoy. Sivut 87–120.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. Lapsen kasvu ja kehitys. Hakupäivä 14.11.2013.
<http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/4_5-vuotias/>
- Mattila, Sirkka 2013. Lapsi ja aikuinen vuorovaikutuksessa. Teoksessa Saarinen, Seija (toim.). Tää olis keskellä. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus. Sivut 60–67.
- Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto.
- Mykkänen-Hänninen, Riitta 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja. Sarja B: oppimateriaalit 6.

- Nuotio, Eppu 2003. Näin pienissä kengissä. Helsinki: Tammi.
- Nurmiranta, Hanna & Leppämäki, Päivi & Horppu, Sari 2009. Kehityopsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Helsinki: Kirjapaja.
- Ojell, Raija 2013. Varhaiskasvatus seurakunnassa. Teoksessa Saarinen, Seija (toim.) Tää olis keskellä. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus ja Kirjapaja Oy. Sivut 17–31.
- Oulun kaupunki 2013. Ajankohtaista. Avoimen varhaiskasvatuksen kerhot maksuttomia elokuusta lähtien. Hakupäivä 29.8.2013.
<http://www.ouka.fi/oulu/ajankohtaista/etusivu/-/asset_publisher/1Q3E/content/avoimen-varhaiskasvatuksen-kerhot-maksuttomia-elokuusta-lahtien/112792>
- Pohjola, Anneli 2007. Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa Viinamäki, Leena & Saari, Erkki (toim.). Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi. Sivut 11– 31.
- Polit, Denise F. & Beck, Cheryl Tatano 2010. Essentials of nursing research: methods, appraisal and utilization. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Päivähoitolaki 19.1.1973/ 36.
- Rauhanyhdistys 2013. Lapset ja nuoret. Päiväkerho. Hakupäivä 14.9.2013.
<<http://rauhanyhdistys.fi/fi/lapsi-ja-nuorisotyopaivakerho/>>
- Rauhanyhdistys 2013. Näin uskomme. Historiaa. Hakupäivä 16.7.2013.
<<http://rauhanyhdistys.fi/fi/nain-me-uskomme/historiaa/>>
- Repo, Laura 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Juva: PS- kustannus.
- Sakasti.evl.fi 2013. Lapset seurakuntalaisina. Kehittämisasiakirja. Hakupäivä 14.9.2013.
<[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A135233A105C6571C225770000309FFB/\\$FILE/KH_lapset_www.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A135233A105C6571C225770000309FFB/$FILE/KH_lapset_www.pdf)>
- Sakasti.evl.fi 2013. Päiväkerho. Hakupäivä 14.9.2013.
<<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content44C2E7>>
- Sakasti.evl.fi 2013. Päiväkerho. Kirkon lastenohjaajan ammatilliset arvot ja etiikka. Hakupäivä 14.9.2013.
<[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/7C55E5E67F457E94C22576FF00450FBA/\\$FILE/ohjevihkonenkirkonlastenohjaajille.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/7C55E5E67F457E94C22576FF00450FBA/$FILE/ohjevihkonenkirkonlastenohjaajille.pdf)>
- Sinkkonen, Jari 2002. Lapsen arvoituksen äärellä. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.). Pesästä lentoon. Kirja lapsen kasvattajalle. 2.painos. Helsinki: Wsoy. Sivut 7–12.

- Sosiaaliportti 2012. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut. Hakupäivä 16.7.2013.
 <<http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelukasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/avoimetvarhaiskasvatuspalvelut/>>
- SRK- verkkokauppa 2013. Hakupäivä 15.9.2013. <<http://kauppa.srk.fi/>>
- Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Oppaita: 56. Hakupäivä 29.8.2013.
 <<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1> >
- Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry. Lapsi- ja nuorisotyö. Toimintasuunnitelma vuosiksi 2012- 2015. Oulu: Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry.
- Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 2001. Kerhopolku. Oulu: Kaleva kustannus Oy.
- Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 1981. Korvessa pitää vedet vuotaman. Suviseurat Perhossa 26.–29. 6. 1981. SRK: n vuosikertomus vuodelta 1980. Oulu: Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry. Sivut 260–266.
- Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry 1975. Katso Siionia juhlakaupunkiamme. Suviseurat Turussa 27.-30.6.1975. SRK: n vuosikertomus vuodelta 1974. Oulu: Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry. Sivut 295–300.
- Suurella sydämellä 2013. Hakupäivä 26.11.2013. <<http://www.suurellasydamella.fi/>>
- Sydänmaalakka, Olavi, toiminnanjohtaja, Mielenterveyden keskusliitto. Televisiohaastattelu 13.11.2013.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. HTK- ohje 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö. Hakupäivä 14.11.2013.
 <<http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>>
- Voittonen, Olavi 2011. Sinun silmäsi näkivät minut jo idullani. Teoksessa Hintikka, Jouni & Hänninen, Tuomas & Lohi, Olli (toim.). Mä taimi olen sun tarhassas. Ajankohtaista 2011. Porvoo: Bookwell Oy. Sivut 10–15.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Suostumus

Liite 3. Teemahaastattelun runko

SAATEKIRJE

Avoin päiväkerhotoiminta on yksi SRK: n vapaaehtoistoiminnan keskeisistä työmuodoista.

Opiskelen Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Opintoni ovat opinnäytetyötä vaille valmiina. Olen kiinnostunut SRK: n päiväkerhotoiminnan nykytilasta ja kehittämishaasteista. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää ja kuvata päiväkerho-ohjaajien näkemyksiä päiväkerhotyön sosioemotionaalisten ja kognitiivisten tavoitteiden toteutumista.

Kerään aineiston haastattelemalla viittä (5) Oulun seudun rauhanyhdistyksen päiväkerho-ohjaajaa yksilöhaastatteluna. Haastattelut nauhoitetaan analysointia varten. Haastattelut käsitellään ja säilytetään luottamuksellisesti. Haastateltavien henkilöllisyys ei tule julki missään vaiheessa. Saatua tietoa on tarkoitus hyödyntää päiväkerhotyön kehittämisessä.

Osallistuminen on vapaaehtoista, sen voi keskeyttää tai siitä voi kieltäytyä missä vaiheessa tahansa. Vastaan mielelläni tehtävään liittyviin kysymyksiin. Toivon, että suhtaudut asiaan myönteisesti ja suostut haastateltavaksi. Haastattelut toteutetaan syyskuussa 2013 ja tulokset saanen julkaista joulukuussa 2013. Opinnäytetyöni ohjaajina toimivat lehtorit Susanna Helavirta ja Sari Leppälä Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta.

Yhteistyöterveisin

Annukka Pahkala

SUOSTUMUS

Olen saanut tietoa vapaaehtoista päiväkerhotyötä koskevasta opinnäytetyöstä.
Ymmärrän oikeuteni ja suostun haastateltavaksi.

Päiväys _____ / _____ 2013

Allekirjoitus

TAUSTOJA

Kuinka usein sinulla on ohjausvuoroja?

Toimitko tehtävässä yksin vai parin kanssa?

TAVOITTEET

Millaisia ajatuksia sinulla on SRK: n päiväkerhon tavoitteista?

Millaisia ajatuksia määritelmä herättää?

Yhdistyksille suositellaan myös oman päiväkerhotyön vuosisuunnitelman tekemistä. Mitä tiedät siitä?

Oletko ollut mukana mahdollisen suunnitelman laatimisessa? Millä tavalla koet hyötyväsi mahdollisen suunnitelman olemassaolosta?

PÄIVÄKERHON SUUNNITTELU

Miten valmistauduit kerhon ohjaamiseen?

Millaisia tavoitteita sinulla oli kerholle?

Millaisin ajatuksia päiväkerhoon lähteminen sinussa herätti?

PÄIVÄKERHON TOTEUTUS

Montako lasta päiväkerhoryhmässä keskimäärin on? Minkä ikäisiä he ovat? Muistatko heidät nimeltä?

Mikä helpotti omiin tavoitteisiin pääsemistä? Entä mikä vaikeutti?

Millaiset ryhmätilanteet koet haastaviksi?

Miten lapsen yksilöllinen kohtaaminen mahdollistuu ryhmätilanteissa? Mikä helpottaa? Mikä vaikeuttaa?

Kuvaile tavanomaisia päiväkerhon leikkitilanteita ja askartelutilanteita.

Millainen merkitys apuohjaajilla on? Minkä verran suunnittelette toimintaa yhdessä apuohjaajien kanssa?

ARVIOINTI

Millainen mieli sinulla oli kerhon päätyttyä?

Missä koit onnistuneesi?

Kuvaile sekä ohjauskertaa, että lapsiryhmän sosiaalista toimintaa kolmella adjektiivilla.

MATERIAALI

Oletko tutustunut Kerhopolku-oppaaseen ja käytätkö sitä? Millaiseen tarkoitukseen? Miten?

Entä muu työn suunnittelua ja ohjaamista helpottava materiaali – onko sitä riittävästi? Mitä kaipaisit lisää?

Ovatko lelut ja muu materiaali tarpeenmukaisia? Onko niitä riittävästi? Mitä kaipaisit lisää?

Palvelevatko päiväkerhotilat tarpeita? Ovatko tilat muunneltavissa? Akustiikka? Turvallisuus? Kaipaisitko tiloihin muutoksia?

KOULUTUS

Oletko osallistunut koulutukseen? Jos olet, milloin ja millaiseen?

Miten koit hyötyväsi koulutuksesta? Millaista koulutusta tai tukea kaipaisit?

TULEVAISUUS

Millaisia ajatuksia sinulla on päiväkerhotyön tulevaisuudesta? Aiotko jatkaa vapaa-ehtoisena ohjaajana?

Millaisena näet päiväkerhon mahdollisuudet lapsen sosioemotionaalisen ja kognitiivisen kasvun tukijana?

LOPUKSI

Kauanko olet toiminut päiväkerho-ohjaajana?